

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

Politikos mokslų bakalauro programa

Rasa Lieponytė

IV kurso studentė

**EUROPOS SAJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ KANAPIŲ LEGALIZAVIMO
POLITINIO PROCESO YPATUMAI: LIETUVOS ATVEJIS**

BAKALAURO BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo vadovas: dr. doc. Vytautas Kuokštis

Vilnius, 2020 m. gegužės 25 d.

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas bakalauro darbas **"Europos Sąjungos valstybių narių kanapių legalizavimo politinio proceso ypatumai: Lietuvos atvejis"** yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Rasa Lieponytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Lieponytė R., Europos Sąjungos valstybių narių kanapių legalizavimo politinio proceso ypatumai: Lietuvos atvejis: Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas V. Kuokštis. – V., 2020 m. – 54 p.

Reikšminiai žodžiai: kanapės, legalizavimas, politinio proceso studijos, koalicijų politikos teorija, Europos Sąjunga, Lietuva, Sabatier.

Šiame darbe nagrinėjamas kanapių legalizavimo Lietuvoje procesas nuo įstojimo į Europos Sąjungą iki 2019 metų, siekiant nustatyti esminius veiksnius, kurie leido pasiekti politinį konsensą ir dekriminalizuoti kanapių naudojimą mediciniais tikslais. Pasitelkiama Sabatier koalicijų teorija. Nustatomi pagrindiniai faktoriai bei išorinės sąlygos, padėjusios dekriminalizuoti kanapių naudojimą Lietuvoje: vieno politiko lyderiavimas ir nuolatinis siekimas įtraukti klausimą į darbotvarkę, sutarimas tarp skirtingų politinių jėgų, ką įgalino reikšmingų politinių skirčių nebuvimas šiuo klausimu; situacija kitose valstybėse, visuomenės parama bei žinomų Lietuvos žmonių įsitraukimas.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. Teorinis pagrindas: A.P Sabatier Palaikymo koalicijų analizės pagrindo sistema.....	15
1.1. Palaikymo koalicijų analizės pagrindas.....	15
1.2. Palaikymo koalicijos	18
1.3. Palaikymo koalicijų įsitikinimai.....	23
1.4. Viešosios politikos mokymosi rezultatai: nauji analizės lygmenys	24
2. Kanapių legalizavimo proceso atsekimas Lietuvoje	27
2.1. Leidimas auginti pluoštines kanapes.....	28
2.2. Leidimas naudoti kanapes medicininiais tikslais	30
IŠVADOS.....	39
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	42
SUMMARY	53

IVADAS

2004 metų gegužės 1 d. Lietuva įstojo į Europos Sąjungą, pasirašydama įstojimo sutartį Atėnuose. Europos Sąjunga (ES) veikia įvairiausiose politikos srityse: nuo vartotojų teisių iki saugumo ir gynybos. 2013 m. antrąjį pusmetį Lietuva sėkmingai pirmininkavo ES Tarybai. Tai buvo vienas iš svarbiausių aspektų, integracija į ES yra nesibaigiantis procesas, suteikiantis galimybes ir paskatas Lietuvai tapti stipria ir modernia valstybe, toliau vystytis ir siekti ekonominio augimo, gerovės visai visuomenei. Lietuvos narystė ES užtikrina saugumą ir Europinių vertybių puoselėjimą, skatina Lietuvą vykdyti struktūrines reformas, o nauda apčiuopiama įvairiose srityse.¹ Žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms – tai pagrindinės ES vertybės. Lietuvai įstojus į ES (Europos Sąjungą) buvo perimta didelė politikos formavimo patirtis iš kitų valstybių narių. Ne išimtimi tapo ir kanapių legalizavimo klausimas. Priklausomai nuo vietos įstatymų, kanapių vartojimas, laikymas, kultivavimas ar platinimas skirtingose ES valstybėse narėse gali užtraukti skirtingas pasekmes. Kanapės Lietuvoje nuo 1998 sausio 25 d. buvo įtrauktos į draudžiamų medžiagų sąrašą ir yra nelegalios tiek rekreaciniais, tiek medicininiais, tiek religiniais tikslais, tačiau pluoštinių kanapių (nedaugiau 0.2% THC) auginimas ir gamyba yra leidžiama. Iki 2014 metų Lietuva buvo vienintelė šalis Europoje draudusi pluoštinių kanapių auginimą.² Nuo 2016-ųjų metų balandžio leista pluoštines kanapes auginti soduose ne didesniame kaip 0,1 ha žemės valdos plote. Nuo 2017 metų pradžios net ir mažas kiekis kanapių (daugiau 0.2% THC), be tikslo platinti, visais atvejais užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Teoriškai už tokio kiekio turėjimą ir įsigijimą gali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė iki 2 metų.³ Už kanapių auginimą baudžiama viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų. 2017-ųjų metų spalio 5 dieną. Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasirašė Baudžiamojo kodekso įstatymo pataisas. Pagrindinis pataisų tikslas – kova su korupcija. Tačiau tuo pačiu buvo panaikinta galimybė skirti lygtinę laisvės atėmimo bausmę, kuri buvo skiriama už panašius pažeidimus, kaip

¹ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, „Lietuva Europos Sąjungoje“. (2020) <https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-europos-sajungoje/lietuvos-naryste-es>

² ES kanapių politika. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_lt

³ Pluoštinių kanapių auginimo kontrolė. <https://manoukis.lt/naujienos/agropolitika/pluostiniu-kanapiu-auginimo-kontrolė-griezta>

disponavimas mažu kiekiu kanapių.⁴ Liberalė Aušrinė Armonaitė bandė atitaisyti situaciją pavasarį, ją palaikė ir sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga, tačiau bandymas dekriminalizuoti narkotikų turėjimą buvo grąžintas taisymui. Siekiant sumažinti barjerus Sveikatos apsaugos ministras, seimo narys prof. Aurelijus Veryga kartu su Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) frakcijos seniūnu Ramūnu Karbauskiu ir Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininke Agne Širinskiene įregistravo Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės bei Farmacijos įstatymų pataisas, kuriomis siūloma leisti naudoti šias medžiagas ir medicinos tikslams, kurių saugumas ir veiksmingumas turi būti įrodytas moksliniais tyrimais. 2010 metais Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius balandžio pradžioje laiške Seimo pirmininkui Arūnui Valinskui ir K.Starkevičiui yra išsakęs prašymą nelegalizuoti sėjamųjų kanapių.⁵

Kanapių naudojimas kitose ES šalyse nėra taip griežtai apribotas. Olandijos sostinė Amsterdamas dažnai yra siejamas su kanapių kavinėmis (ang. *coffeeshops*), kurių mieste yra daugiau, kaip 250, kanapės, iki 5 gramų, yra parduodamos tiek vietos gyventojams, tiek svečiams iš svetur. Jas galima rūkyti ir viešoje vietoje, kol tai nesukelia nepatogumų kitiems žmonėms. Gyventojams leidžiama turėti nedaugiau, kaip penkis kanapių augalus. Olandijoje formaliai kanapės nėra legalios, tačiau valdžia vykdo veiksmingą tolerancijos politiką dar nuo 1976 metų, o kavinių savininkai turi laikytis taisyklių. Ispanijoje kanapių pardavimas yra nusikaltimas, už kurį baudžiama pagal baudžiamąjį kodeksą, neatsižvelgiant į kiekį. Bet disponavimas be tikslo platinti yra dekriminalizuotas. Auginimas ir naudojimas savoms reikmėms privačioje nuosavybėje yra legalus. Pasinaudojus šia įstatymo spraga socialiniai kanapių klubai tapo populiariu būdu entuziastams bendrame kolektyve techniškai legaliai gauti ir naudoti kanapes. Vien Barselonoje tokių klubų yra apie 200, o visoje Ispanijoje daugiau, kaip 800. Portugalija turi unikalų požiūrį į visus narkotikus, įskaitant kanapes, nes narkotikų turėjimas ir vartojimas asmeniniams tikslams

⁴LIETUVOS RESPUBLIKOS PLUOŠTINIŲ KANAPIŲ ĮSTATYMO NR. XII-336 2, 3 IR 4 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=bkyibcnex&documentId=a47705c0056c11e78352864fdc41e502&category=TAP>

⁵ „A. Veryga siūlo už kanapių vartojimą numatyti tik administracinę, ne baudžiamąją atsakomybę“ <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-04-20-a-veryga-siulo-uz-kanapiu-vartojima-numatyti-tik-administracine-ne-baudziamaja-atsakomybe/158369>

nėra baudžiamasis nusikaltimas. Šis metodas ženkliai sumažino narkotikų vartojimą tarp portugalų. Dideli kanapių kiekiai skirti platinimui gali užtraukti laisvės atėmimo bausmę arba nemenką baudą.⁶

2012 metais Šveicarija dekriminalizavo kanapių iki 10 gramų turėjimą, tačiau tai vis dar užtraukia baudą iki 90 eurų. Dideli kanapių kiekiai (daugiau, kaip 4 kg hašišo) ar profesionali prekyba gali užtraukti iki 3 metų laisvės atėmimo bausmę. Kanapės, kuriose THC yra mažiau, kaip 1.0 % (Lietuvoje iki 0.2 %) yra visiškai legalios ir pardavinėjamos, kaip cigaretės. Nuo 2018 metų Ciuriche, Bazeli, Berne ir Ženevoje planuoja sukurti kanapių klubus, kad būtų galima įvertinti jų naudą, o šių klubų narių skaičius negalės būti didesnis kaip 2 000. Estijoje kanapių turėjimas iki 7,5 gramų asmeniniam naudojimui yra dekriminalizuotas. Platinimas ar didelis kiekis gali užtraukti iki 5 metų laisvės atėmimo bausmę.⁷ Vokietijoje kanapių naudojimas rekreaciniais tikslais yra neteisėtas, tačiau dekriminalizuotas. Mažo kiekio apibrėžimas skiriasi priklausomai nuo federalinės žemės. Berlynas turi liberaliausius įstatymus, daugeliu atvejų leidžiama turėti iki 15 gramų asmeniniam naudojimui. Italijoje kanapės medicininiais ar religiniais tikslais yra legalios, tačiau tačiau naudojimas rekreaciniais tikslams vis dar yra nelegalus. Todėl net ir mažas kanapių kiekis gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę, nors praktikoje dažniausiai išsisukama įspėjimu arba administracine bauda. Kanapes pacientams tiekia valstybinės ligoninės ir vaistinės, o patys augalai yra auginami Florencijoje esančios karinės įstaigos teritorijoje. Kanapės medicinai Čekijoje yra legalizuotos nuo 2013 metų, o asmeninis naudojimas iki 15 gramų yra dekriminalizuotas 2010 metais. Čekijos gyventojai taip pat gali nebaudžiami auginti iki penkių kanapių augalų. Kanapių vartojimas Lenkijoje nėra baudžiamasis nusikaltimas, taip pat prokurorams yra suteikta galimybė nekelti kaltinimų dėl mažo kanapių kiekio skirto asmeniniam naudojimui, jei tai yra pirmasis toks nusikaltimas ir konfiskuoti tik kanapes. Tačiau disponavimas kanapėmis gali užtraukti maksimalią trejų metų laisvės atėmimo bausmę. 2017-ųjų metų liepa Lenkijos sprendimų priėmėjai balsavo (440 už ir 2 prieš) už kanapių įteisinimą medicinos tikslams

⁶LR byla 1-217-114/2011. <https://eteismai.lt/byla/65268201489194/1-217-114/2011>

⁷ „Kanapių žemėlapis: Lietuvoje jos vis dar draudžiamos, bet štai kiek yra pasaulio valstybių, kuriose galima legaliai jas naudoti“. http://m.technologijos.lt/cat/121/article/S-64923?utm_source=ms2

nuo 2017 metų pabaigos. Nuo 2017-ųjų metų spalio pabaigos vaistinėse galima įsigyti kanapių produktų.⁸

Pasauliniu mastu PSO nustatydamas narkotikų kontrolės gaires atskiroms šalims ir stebėdama, kaip kanapės ir kanabinoidai yra prieinami viso pasaulio sveikatos sistemose, turės neišvengiamai pakoreguoti savo veiklą ir ją priderinti prie naujų PSO nuostatų. PSO ragina JT organizaciją kuo greičiau apsispręsti dėl pasaulyje labai greitai plintančio kanapių verslo liberalizavimo proceso. Šios srities katalizatorius yra Šiaurės Amerikos šalys – Kanada ir JAV, jų kanapių verslo teisinis reguliavimas jau padeda sparčiai vystyti šių šalių bioekonomiką. Dabar naujas įstatymas aiškiai apibrėžia, kad pluoštinės kanapės ir iš jų pagaminti produktai, pavyzdžiui, CBD, nepatenka į narkotinių ir kontroliuojamųjų medžiagų I sąrašą.⁹ Pašalinus pramonines kanapes ir jų produktus iš kontroliuojamųjų medžiagų I sąrašo JAV federaliniu lygiu buvo legalizuotas pluoštinių kanapių auginimas ir perdirbimas visoje šalyje. Tokia tvarka suteikė naujas nacionalinio verslo galimybes. Konferencijoje buvo pabrėžta, kad aiškus ir mokslo laimėjimais grįstas teisinis reguliavimas sukurtų šalies žemdirbiams ir perdirbėjams palankią juridinę aplinką, leidžiančią plėtoti pluoštinių kanapių verslą ir konkuruoti tarptautinėse rinkose. Lietuva gali garsėti ES ir tarp pasaulio šalių ne tik savo biotechnologijų laimėjimais, bet ir kaip viena iš kanapių verslo lyderių.¹⁰

Įstatymas, kuriuo legalizuotos kanapės Lietuvoje, įsigaliojo tik 2019 metų gegužės 1-ąją. Pataisą pasiūlęs Seimo narys Mykolas Majauskas prieš balsavimą ragino Seimo narius priimti istorinį sprendimą ir padėti sunkiems ligoniams. Už pataisą pasisakė ir liberalė Aušrinė Armonaitė. „Tai labai reikalingas įstatymo projektas. Jeigu anksčiau žmonėms, kuriems reikalinga pagalba, kreipdavosi į specialistus Vokietijoje, Austrijoje, tai jie galės tai daryti Lietuvoje“. Seimo narys Kazys Starkevičius ragino kitus Seimo narius priimti sprendimą, kuris leis Lietuvai tapti Vakarų šalimi, nes daugelis Europos Sąjungos šalių jau yra legalizavusios medicininės kanapes.

⁸ „Kanapių žemėlapis: Lietuvoje jos vis dar draudžiamos, bet štai kiek yra pasaulio valstybių, kuriose galima legaliai jas naudoti“. http://m.technologijos.lt/cat/121/article/S-64923?utm_source=ms2

⁹ „Pasaulio sveikatos organizacija keičia savo poziciją dėl kanapių“. <https://canabiotic.eu/pasaulio-sveikatos-organizacija-keicia-savo-pozicija-del-kanapiu/>

¹⁰ Ten pat.

Organizacijos „Žalioji žiedo draugija“ atstovas Donatas Staneika siūlė į kanapių vartojimą žiūrėti ne kaip į teisėsaugos, o kaip sveikatos apsaugos problemą - „<...> Į šią problemą reiktų žiūrėti ne kaip į kriminalinę, o kaip į sveikatos apsaugos problemą, nes į priklausomus žmones dabar dažniau žiūrima kaip į nusikaltėlius, o ne kaip į pacientus. Iš biudžeto surinktas lėšas būtų galima skirti spręsti šiai problemai“, – svarstė D. Staneika.¹¹ Pašnekovas tvirtino, jog kanapės turėtų būti prieinamos tik suaugusiems ir reguliuojamos kaip alkoholis ar tabakas, su visais reikalingais apribojimais, perspėjant apie potencialius pavojus.

Remiantis šiais faktais galima teigti, kad lyginant su kitomis Europos šalimis, Lietuvoje kanapių naudojimas medicininiais tikslais – legalizuotas itin vėlai.

Politinis kanapių legalizavimo procesas Lietuvoje - tampa kertiniu šio darbo objektu. Darbo tikslas – atsekti kanapių legalizavimo procesą Lietuvoje, nustatant pagrindinius veiksnius ar susiklosčiusias sąlygas, kurios leido pasiekti politinį sutarimą ir įteisinti kanapių naudojimą medicininiais tikslais.

Norint atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą – kokie veiksniai ir sąlygos, leido legalizuoti kanapių vartojimą Lietuvoje, bus pasitelktas proceso atsekimo metodas. Analizė apims laikotarpį nuo įstojimo į Europos Sąjungą (kas turėtų suponuoti, kad valstybių politika tam tikrais aspektais turėtų supanašėti) iki 2019-ųjų metų.

Tyrimas remsis Sabatier suformuluotu teoriniu modeliu, kuris mokslinėje bendruomenėje yra laikomas vienu tinkamiausių politinio proceso nagrinėjimui.

Keliami pagrindiniai darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti medicininių kanapių legalizavimo politinį procesą, remiantis Paul Sabatier Koalicijos palaikymo teorija nuo 2004 iki 2019 metų;

¹¹Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras.
http://old.ntakd.lt/files/informacine_medzega/2-ENNSC_medziaga/1-metines_ataskaitos/2009-1-Annual-LT.pdf

2. Nustatyti pagrindinius veiksnius ir susiklosčiusias sąlygas, kurios leido pasiekti kanapių legalizavimą.

Literatūros apžvalga

Dėl sustiprėjusio Europos sąjungos valstybių narių bendradarbiavimo daugelyje politikos sričių atskiroms šalims tapo vis sunkiau vykdyti nacionalinę politiką tokiais klausimais kaip narkotikai. Daugelyje šalių vyksta diskusijos dėl narkotikų politikos reformos ir pasisakyta už kanapių dekriminalizavimą ar legalizavimą.¹²

Svarbiausias legalizacijos pasirinkimas yra lankstumas prisitaikant. Yra daug įvairių politinių ryšių, dėl kurių mokslininkai abejoja, todėl sunku įgyti aiškų supratimą apie legalizavimo pasekmes.¹³ Bet kokį kanapių gamybos ir platinimo teisinio reguliavimo modelį reikia palyginti ne tik su idealiu scenarijumi, bet ir su šiuolaikinių kanapių uždraudimo realijomis. Nors autoriai teisingai įvardija milžiniškus netikrumus, susijusius su alternatyviais dabartinių dienų draudimais, jie nepakankamai atsižvelgia į galimas išlikimo pasekmes - masinius areštus dėl žemo lygio valdymo, nepaprastus kanapių įstatymų pažeidimus, susijusius su kanapių disbalansu, ir kontroliuojamo jaunimo prieinamumo, nereguliuojamus nusikaltimus, smurtą ir korupciją, endeminę tokio dydžio pagrindžio ekonomikai. Kanapių pradinis kriminalizavimas buvo pagrįstas ne argumentuota analize, o rasine priešlaikine kauke ir neteisinga politika. tikimės, kad autorių atlikta analizė pateiks informaciją apie esamą ir ateities mąstymą, kaip geriausiai reglamentuoti legalias kanapas. Kanapių legalizavimas gali būti rizikingas, tačiau nauda neabejotinai nusveria jos potencialią žalą.²

Pagal Jungtinių Tautų 2011 metų pasaulio narkotikų ataskaitą, paplitimą, kanapių vartojimą Nyderlanduose, kur kanapės jau teisėtos 40 metų, jis yra žemesnis, nei daugelyje kitų

¹² Solinge van Boekhut T. (1999) Dutch Drug Policy in a European Context. Journal of Drug Issues. First Published July 1, 1999

¹³ Caulkins J.P, Kilborn M.L. (2018) Cannabis legalization, regulation, & control: a review of key challenges for local, state, and provincial officials The American Journal of Drug and Alcohol Abuse. Encompassing All Addictive Disorders. Volume 45, 2019 - Issue 6: Benefits and Consequences of Cannabis Legalization

ES šalių. Kitos šalys tikisi panašių rezultatų, tačiau, jei jų kanapių legalizavimo politika skirsis, tai jie pamatys kitokius rezultatus.¹⁴

Politikos formuotojai turėtų ieškoti jurisdikcijų, kuriose legalizuotų kanapių prioritetas teikiamas visuomenės sveikatai, o ne politinei ideologijai.¹⁵ Pasirinkus legalizuoti kanapes, valstybės planavimas ir visapusiška vyriausybė kontrolė užtikrina mažiausią žalą ir didesnę naudą. Kanapių legalizavimo sistemoje turėtų būti aiškiai nurodyta, kad visuomenės sveikatos stiprinimas ir apsauga yra parindiniai jos tikslai.

1994 metais po 80 metų krikščionių demokratų valdymo, olandai išrinko socialdemokratų, liberalų ir konservatorių demokratų vyriausybę. Kilo dideli lūkesčiai dėl politinių naujovių socialinių ir etinių klausimų srityje, todėl rengiant kovos su narkotikais politikos dokumentą, šie du lūkesčiai trukdė dviem sąveikaujantiems procesams. Nyderlandai gavo tarptautinę paramą tokiam modeliui.¹⁶

Narkotikų legalizavimas įgyja vis didesnę paramą daugumoje vakarų visuomenių. Norvegijoje pagal dabartinius narkotikų legalizavimo įstatymus liberalizavimas greičiausiai sukels narkotikų kainų kritimą. Kainų variacijų įverčiai rodo, kad sumažėjus kainoms, reikėtų tikėtis, kad

¹⁴ Sheryl S MD, Brian Emerson MD MHSc, Andrea Spithoff MA (2015). Cannabis legalization: adhering to public health best practice CMAJ Podcasts: author interview at <https://soundcloud.com/cmajpodcasts/150657-ana>

¹⁵ Ten pat.

¹⁶ Ossebaard H.C., Govert F. Van de Wijngaart (1994) Purple haze: the remaking of Dutch drug policy. *International Journal of Drug Policy*. Volume 9, Issue 4, 1 August 1998, Pages 263-271

dabartiniai narkotikų vartotojai žymiai padidins vartojimą, o kintančio kainų svėro įvertinimai rodo padidėjusį vartotojų skaičių.¹⁷

Daugelis pasaulio šalių legalizuoja kanapių tiekimą arba ketina tai padaryti. Kyla daug kanapių legalizavimo klausimų, su mažmenine prekyba, naudojimu ir legalizavimo ypatumais. Šiuos klausimus dažnai apspredžia politikai, kurie yra generalistai, o ne piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis ekspertai. Legalizavus kanapes būtina įvesti duomenų ir priežiūros modelį, kuris užtikrintų, kad visuomenės sveikata neprastėtų ir atsirastų kuo mažiau politinių iššūkių.¹⁸

Mokslininkai bei politikos formuotojai gali pasimokyti iš alkoholio ir tabako politikos sėkmės ir nesėkmės, reguliuojant kanapių gaminius, taip sušvelnindami seną kanapių draudimo žalą ir kartu sumažindami naujas legalizavimo problemas.¹⁹

Lietuvoje kanapių legalizavimo politinis procesas nebuvo atskleistas tyrėjų. Nemažai straipsnių buvo skirti analizuoti kanapių gerąsias ar blogąsias savybes bei poveikį visuomenei.²⁰

¹⁷ Bretteville – Jensen A.L. (2009). To Legalize or Not To Legalize? Economic Approaches to the Decriminalization of Drugs. Substance Use and Misuse. Volume 41, 2006 - Issue 4

¹⁸ Caulkins J.P, Kilborn M.L. (2018) Cannabis legalization, regulation, & control: a review of key challenges for local, state, and provincial officials The American Journal of Drug and Alcohol Abuse. Encompassing All Addictive Disorders. Volume 45, 2019 - Issue 6: Benefits and Consequences of Cannabis Legalization

¹⁹ Shover L.C., Humphreys K. (2019) Six policy lessons relevant to cannabis legalization. The American Journal of Drug and Alcohol Abuse. Encompassing All Addictive Disorders. Volume 45, 2019 - Issue 6: Benefits and Consequences of Cannabis Legalization

²⁰ Žiogaitė, S. (2019) Socialiniai ir epidemiologiniai medicininio kanapių legalizavimo aspektai Skausmo medicina : 16-asis Lietuvos skausmo draugijos suvažiavimas "Skausmas

Šis darbas yra skirtas atskleisti Lietuvoje vykusį kanapių legalizavimo procesą. Šiam tyrimui buvo pasirinkta labiausiai žinoma Sabatier „Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistema. Autoriai analizuodami kompleksiškus politikos klausimus, dažniausiai naudoja šią teoriją. Ji yra tinkama visų pirma dėl to, kad padeda atskleisti kompleksinio politinio klausimo ypatumus bei yra geriausiai tinkama, kada analizės laikotarpis yra ilgesnis nei 10 metų.

labiausiai pažeidžiamiesiems" : pranešimų tezės : 2019 m. gegužės 24-25 d., Kėdainiai / Lietuvos skausmo draugija. Kaunas : Medicinos spaudos namai, 2019, Nr. 1(43)

1. Teorinis pagrindas: A.P Sabatier Palaikymo koalicijų analizės pagrindo sistema

1.1. Palaikymo koalicijų analizės pagrindas

Politikos proceso metu problemos yra konceptualizuojamos ir pateikiamos vyriausybei išspręsti; vyriausybės institucijos formuluoja alternatyvas ir pasirenka politinius sprendimus, tie sprendimai yra įgyvendinami, įvertinami.²¹ Paulas A. Sabatier - vienas žymiausių politikos procesų tyrinėtojų. Pirmuosiuose savo tyrimuose Sabatier (1991)²² metė iššūkį politikos tyrinėtojams, norėdamas pagerinti teorinį politikos procesų supratimą, remdamasis trimis teorinėmis sistemomis: gynimo koalicijų sistema (GKS), racionalių institucinių pasirinkimų (RIP) ir Moe biurokratijos politinė teorija, kurią jis vadina struktūrinio pasirinkimo politika (SP).²³ Paulo Sabatier 1988 m. politikos mokslų tema „Palaikymo koalicijos analizės pagrindo politikos pokyčių sistema ir į politiką orientuoto mokymosi vaidmuo jose“ buvo pristatyta palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistemai (PKAPS) ir įtraukta į politikos discipliną. Per pastaruosius 30 metų PKAPS tapo apibendrinama politikos kaitos teorija.

Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistema (PKAPS) orientuojasi į palaikymo koalicijų veiksmus, kurių kiekvienas susideda iš įvairių institucijų, turinčių bendrą politinių įsitikinimų rinkinį – politikos posistemę. Politikos pokytis vyksta konkurencijos posistemyje, ir kyla iš funkcinių įvykių išorėje.

Sistemoje pagrindinis dėmesys skiriamas politikos pokyčių paaiškinimui tam tikroje politinėje sistemoje ar institucinių susitarimų rinkinyje (įskaitant pastangas pakeisti tam tikrą

²¹ Sabatier, P. (2007) *Theories of the Policy Process*. Westview Press. A Member of the Perseus Books Group

²² Paul A. Sabatier (1991) *Toward Better Theories of the Policy Process*. Volume 24, Issue 2 June 1991, pp. 147-156 DOI: <https://doi.org/10.2307/419923> Published online by Cambridge University Press: 02 September 2013

²³ Schlanger, E., Blomquist, W. (1996) *A Comparison of Three Emerging Theories of the Policy Process*. First Published September 1, 1996 Other <https://doi.org/10.1177/106591299604900311>

tvarka).²⁴ Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistema (PKAPS) sukurta siekiant pateikti priežastinę politikos proceso teoriją, kuri būtų viena iš kelių žinomų euristinių pakopų alternatyvų su jai pripažintais apribojimais.²⁵ Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistemos (PKAPS) vertė ir praktinis veiksmingumas nustatomas pasitelkiant dvi pagrindines sąvokas - „vertybių tinklą“ ir „vidinius politikos procesus“.

Pokyčiai yra vienas iš esminių faktorių viešojoje politikoje. Dėl daugialypės politikos dinamikos pobūdžio politikos keitimas yra labai dviprasmiška sritis. Politikos pokyčių aspektai, kuriuos sudaro nepriklausomi kintamieji (idėjos, interesai, institucijos, socialinės ir ekonominės struktūros, politinės institucijos, internacionalizacija, individualus verslumas, socialinė kultūra ir vertybės ir t. t.) yra kintantys ir apimantys įvairius priežastinius mechanizmus. Tačiau pasirinkdami tam tikrus nepriklausomus kintamuosius ar specifinį priklausomo kintamojo dizainą ar tam tikrą priežastinių veiksnių seką, politologai priima daugybę stiprių epistemologinių ir teorinių pasirinkimų, apie kuriuos jie dažnai nesąmoningai supranta (koalicijų rėmai ir teorijos gali būti nenuoseklios ir pasižymėti akivaizdžiais trūkumais). Analitiniai klausimai, kuriuos reikia išspręsti epistemologiniu ir teoriniu požiūriais, kad suvoktume politikos pokyčių esmę ir galimas minėtų pasirinkimų pasekmes, yra svarbus aspektas.²⁶

Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistema (PKAPS) yra viena iš dažniausiai naudojamų politikos proceso teorijų. Daugiausia ši teorija buvo naudojama Vakarų Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Taip pat PKAPS buvo taikoma analizuojant politinius procesus Filipinuose, Kinijoje, Indijoje ir Kenijoje, lyginamuosiuose viešosios politikos tyrimuose.²⁷ Ši teorija buvo

²⁴ Sabatier, P.A. (2007) *Theories of the Policy Process* Copyright © 2007 by Westview Press. Published by Westview Press, A Member of the Perseus Books Group

²⁵ Sabatier, P.A., Jenkins – Smith, H.C. (1994) *Evaluating the Advocacy Coalition Framework*. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0143814X00007431> Published online by Cambridge University Press: 28 November 2008

²⁶ Capano, G. (2009) *Understanding Policy Change as an Epistemological and Theoretical Problem*. Pages 7-31 | Published online: 02 Mar 2009.

²⁷ Henry, D., Ingold, K. Et al (2014) *Policy Change in Comparative Contexts: Applying the Advocacy Coalition Framework Outside of Western Europe and North America*. Pages 299-312 | Published online: 03 Sep 2014

naudojama, siekiant suprasti narkotikų naudojimo priežastis Šveicarijoje. Šveicarijos narkotikų politikos istorija gali būti pateikta kaip koalicijų, palaikančių įsitikinimų sistemas dėl kylančių problemų ir politikos procesų pavyzdys. Viešosios tvarkos klausimai, susiję su žalos mažinimo galimybėmis, paskatino gyvenimo kokybės šalininkus skatinti į politiką orientuotą mokymąsi kartu su žalos mažinimo idėjomis.²⁸

Kaip vyksta pagrindiniai politikos pokyčiai? Visų pirma, analizė seka perėjimą nuo vienos hegemoninės gynėjų koalicijos prie kitos stabilios koalicijos, pereinant tarp dviejų pusiausvyros fazių. Pereinamasis etapas apibūdinamas (i) bipoliarizuotos politinės nuomonės posistemyje ir (ii) valstybės veikėjų, kurių narystė keičiasi koalicijoje dėl vykdomosios valdžios mainų. Matyt, yra posistemių, turinčių specifinių charakteristikų (greičiausiai perskirstomųjų, o ne reguliuojamųjų posistemių), kuriose viena hegemoninė koalicija yra numatytoji. Šiuose posistemiuose poliarizacija ir besikeičiantys koalicijų nariai sąveikauja, kad būtų sukurtas koalicijos progresas ir esminiai politikos pokyčiai.²⁹ Vis dažniau pripažįstama, kad viešosios politikos ginčus lemia vertybių skirtumai, o ne techniniai trūkumai. PKAPS gali būti naudojama kaip teorinis pagrindas suprasti politinį kontekstą atliekant suinteresuotųjų šalių analizę. PKAPS suinteresuotųjų šalių analizė išplečia politikos analitikų dėmesį į posistemių dinamiką, kurioje dalyvauja keli dalyviai, kuriuos motyvuoja jų įsitikinimai. Jie struktūrizuoja savo santykius į PKAPS ir bando paveikti politiką, naudodami įvairius išteklius.³⁰ PKAPS - atspindi ilgalaikes politines diskusijas tarp palaikymo koalicijų dėl vertybių konfliktų daugelyje politinių sistemų.

²⁸ Kubler, D. (2011) Understanding policy change with the advocacy coalition framework: an application to Swiss drug policy. Pages 623-641 | Published online: 04 Feb 2011

²⁹ Leifeld, P. (2013) Reconceptualizing Major Policy Change in the Advocacy Coalition Framework: A Discourse Network Analysis of German Pension Politics. First published: 21 February 2013 <https://doi.org/10.1111/psj.12007>

³⁰ Weible, C.M. (2007) An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy. *Journal of Public Administration Research and Theory*. Volume 17, Issue 1, January 2007, Pages 95–117, <https://doi.org/10.1093/jopart/muj015>

PKAPS lemiantys faktoriai: įsitikinimų sistemų, kolektyvinio veiksmo, išorinių įvykių, politinių išteklių ir institucijų vaidmuo bei tarpusavio priklausomybės.³¹

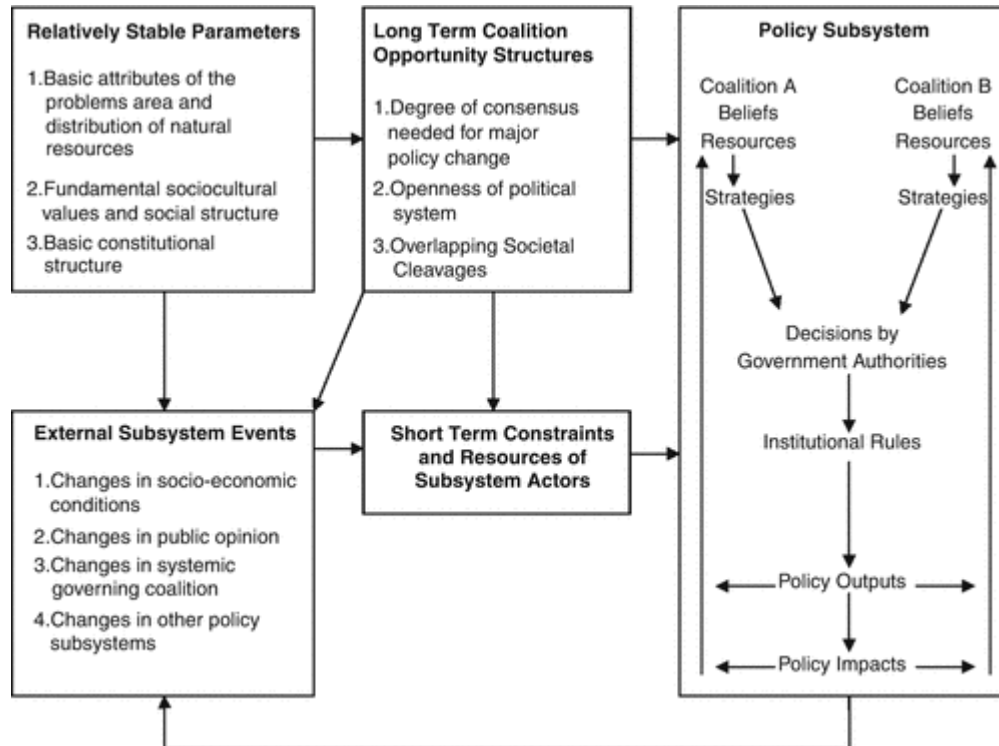
1.2. Palaikymo koalicijos

Šiame skyriuje aptariami PKAPS principai.

1 paveiksle vaizduojama PKAPS schema. Dešinėje yra politikos posistemis, kuriame išvardytos dvi koalicijos, taip pat jų įsitikinimai ir ištekliai. Šios koalicijos kuria ir taiko įvairias strategijas, kad darytų įtaką vyriausybės sprendimams, posisteminių reikalus reglamentuojančioms taisyklėms ir posistemio rezultatams. Politikos posistemio išorėje yra santykinai stabilūs parametrai, kurie atspindi kontekstą, kuriame yra įterptas politikos posistemis, ir išoriniai posistemio įvykiai, kurie yra įprastos funkcijos, nepriklausančios politikos posistemiiui, kurios kartais keičiasi. Tarp santykinai stabilių parametrų ir išorinių posistemio įvykių yra ilgalaikės koalicijos galimybių struktūros ir politikos posistemio dalyvių trumpalaikiai apribojimai ir ištekliai, kurie yra tarpininkų kategorijos, kurios sąlygoja veiksmų, nepriklausančių politikos posistemiiui, poveikį formuojant vidinius posistemio procesus.³²

³¹ Sotirov, M., Memmler, M. (2012) The Advocacy Coalition Framework in natural resource policy studies — Recent experiences and further prospects. *Forest Policy and Economics*. Volume 16, March 2012, Pages 51-64

³² Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, Hank C. Jenkins-Smith, Daniel Nohrstedt, and Adam Douglas Henry. 2011. A quarter century of the advocacy coalition framework: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 39(3): 349–360.

1 pav. Palaikymo koalicijos analizės pagrindo sistema (Šaltinis: Weibe et al, 2011).

Politikos posistemiai yra pagrindinis analizės vienetas norint suprasti politikos procesus. Politikos posistemis yra vyriausybės ar politinės sistemos subvienetas, įtvirtintas tam tikru klausimu, geografinė apimtimi ir politikos veikėjais - žmonėmis, kurie reguliariai bando paveikti vyriausybės sprendimus. Politikos posistemiai yra įterpti, sutampa ir yra pusiau autonominiai.³³ Integruoti politikos posistemiai gali atsirasti, kai subnacionalinis posistemis yra įterptas į nacionalinį posistemį. Politikos posistemiai iš dalies sutampa, jei problemos sutampa, todėl posistemio veiksmai ir sprendimai gali turėti įtakos kitam politikos posistemiiui. Politikos posistemiai taip pat yra pusiau autonominiai; tai yra, valdžios institucijos turi tam tikrą savarankiškumo laipsnį imtis veiksmų ir priimti sprendimus. Politikos posistemiai gali egzistuoti bet kuriame valdžios lygmenyje, atsirasti ir išnykti, susidurti su kitais posistemiais, o kartais yra

³³ Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, Hank C. Jenkins-Smith, Daniel Nohrstedt, and Adam Douglas Henry. 2011. A quarter century of the advocacy coalition framework: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 39(3): 349–360.

įtraukiami į kitus posistemius. Politikos posistemiai egzistuoja kiekvienoje stabilizuotoje šalyje, tačiau jų egzistavimas tam tikru klausimu skirsis, taip pat jų struktūra. Pavyzdžiui, politikos posistemis tam tikru klausimu gali atsirasti tik vienos šalies nacionaliniu lygmeniu, kitoje šalyje gali būti valdomas keliais politikos posistemiais vietos lygiu ir dar vienoje šalyje gali būti neegzistuojantis.³⁴

Atitinkamų posistemų dalyvių grupėje yra bet kuris asmuo, reguliariai bandantis daryti įtaką posistemio procesams. Politikos posistemiai atsiranda dėl poreikio sutelkti išteklius sprendžiant tam tikrą problemą. Politikos veikėjai, norintys paveikti politikos posistemį, gali apimti, bet tuo neapsiribojant, bet kokio lygio vyriausybės ar vyriausybės agentūros pareigūnus, ne pelno siekiančių ar privačių organizacijų atstovus, akademinės bendruomenės, konsultacinių firmų ir politinių procesų grupių ekspertus, žurnalistus, dirbančius su pagrindine žiniasklaida ar nepriklausomus tinklaraštininkus, ir įsitraukę piliečiai, nepriklausantys jokiai oficialiai organizacijai. Atliekant lyginamąją analizę, politikos dalyvių įsitraukimo skaičius, intensyvumas ir dažnis priklausys nuo temų, lokalizacijos ir laiko. Centralizuotose sistemose daugiau svarbūs politikos veikėjai yra nacionalinio lygmens, tuo tarpu decentralizuotose sistemose vietos lygmens politikos veikėjai gali būti ypatingai svarbūs analizuojant tą pačią temą³⁵

Manoma, kad PKAPS politikos veikėjai yra racionalūs ir turi ribotus pažintinius gebėjimus apdoroti informaciją. Jie įprasmina pasaulį per kognityvinius filtrus, kurie lemia informacijos įsisavinimo šališkumą.³⁶ Pagrindinis kognityvinis filtras ir elgesio variklis yra politikos dalyvių įsitikinimų sistema. PKAPS siūlo trijų pakopų įsitikinimų sistemą. Svarbiausi bendruoju lygmeniu yra giluminiai įsitikinimai, kurie yra norminės vertės kaip ontologinės

³⁴ Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.

³⁵ Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, and Kelly McQueen. 2009. Themes and variations: Taking stock of the advocacy coalition framework. *Policy Studies Journal* 37(1): 121–140.

³⁶ Munro, Geoffrey D., Peter H. Ditto, Lisa K. Lockhart, Angela Fagerlin, Mitchell Gready, and Elizabeth Peterson. 2002. Biased assimilation of sociopolitical arguments: Evaluating the 1996 U.S. Presidential debate. *Basic and Applied Social Psychology* 24(1): 15–26.

aksiomos. Gilūs pagrindiniai įsitikinimai nėra susiję su politika, o apima politikos posistemius.³⁷ Giluminius įsitikinimus nepaprastai sunku pakeisti. Pagrindiniai politikos įsitikinimai yra susieti ir sukoncentruoti politikos posistemio. Pagrindiniai politikos įsitikinimai yra susiję su teritorine ir aktualia politikos posistemio sritimi ir gali būti normatyviniai ir empiriniai. Pagrindinių politikos įsitikinimų pavyzdžiai yra pagrindiniai problemos apibrėžimai, priežastinis supratimas ir politikos pozicijos, susijusios su politikos posistemiu. Pagrindiniai politikos įsitikinimai yra labai stabilūs, tačiau labiau linkę į pokyčius nei gilūs pagrindiniai įsitikinimai. Labiau konkretūs yra antriniai įsitikinimai. Kai pagrindiniai politikos įsitikinimai yra susiję su bendrais politikos dalyvių politiniais tikslais, antriniai įsitikinimai - priemonėmis šiems politikos tikslams pasiekti. Antriniai įsitikinimai taip pat gali apimti įsitikinimus, kuriuose pagrindinis dėmesys skiriamas siaurai politikos posistemio daliai. Antriniai įsitikinimai greičiausiai pasikeis ir kai kuriose situacijose daugiausia dėmesio skiriama deryboms ir kompromisui.³⁸

Posistemiai supaprastinami sujungiant dalyvius į vieną ar daugiau koalicijų. PKAPS labiausiai tinka nagrinėjant ginčytiną politiką. Esant tokiai situacijai, kyla ginčai, kyla grėsmė įsitikinimams ir tapatybei, o oponentai diskutuoja, ar vyriausybė turėtų reaguoti ir kaip. Siekdamas supaprastinti šį kontekstą, PKAPS nurodo tyrėjams į politikos veikėjus žiūrėti kaip į koalicijų narius, remiantis koalicijų politinių įsitikinimų panašumais (ir koalicijų pagrindinių politinių įsitikinimų skirtumais). Tuomet atsirandančios tyrimo sritys yra įsitikinimų ir tinklų sanglaudos laipsnis koalicijose ir tarp jų, veiksniai, susiję su mokymusi koalicijose ir tarp jų, taip pat aprašymai ir paaiškinimai dėl politikos pokyčių, kai viena stipri koalicija gali išnaudoti silpną koaliciją arba kai dvi konkurencingos koalicijos derisi dėl susitarimų.³⁹

³⁷ Nohrstedt, Daniel, and Christopher M. Weible. 2010. The logic of policy change after crisis: Proximity and subsystem interaction. *Risks, Hazards, and Crisis in Public Policy* 1(2): 1–32.

³⁸ Quattrone, George A., and Amos Tversky. 1988. Contrasting rational and psychological analysis of political choice. *American Political Science Review* 82: 719–736.

³⁹ Schlager, Edella, and Christopher M. Weible. 2013. New theories of the policy process. *Policy Studies Journal* 41(3): 389–396.

Politikoje ir programose yra netiesioginių teorijų, atspindinčių perkeltus vienos ar kelių koalicijų įsitikinimus. Viešosios politikos formulavimas atspindi politikos dalyvių įsitikinimų sistemų perkėlimus. Šie perdavimai apima netiesiogines priežastinio supratimo, kodėl problemos egzistuoja ir kaip politinis sprendimas gali paveikti šią problemą, teorijas. Dėl to viešoji politika yra ne tik tai, ką vyriausybė daro ar nedaro tam tikru klausimu, bet ir politinių veikėjų įsitikinimų sistemų vertimas. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl ginčijama politika kyla dėl politikos klausimų: viešosios politikos turinys yra susijęs su politikos dalyvių įsitikinimų sistemomis.⁴⁰

Kartais diskusijos tarp koalicijų gali trukti dešimtmečius, todėl reikalinga pasirinkti ilgesnę tyrimo perspektyvą. Praeities ir proceso svarba suponuoja proceso atsekimo analizės naudingumą, siekiant suprasti nagrinėjamą reiškinį.

Koalicijos susideda iš bendrų įsitikinimų, koalicijų nariai turi bendrus socialinius ryšius, kurie išlieka stabilūs net prisijungus naujiems nariams.⁴¹ Bendri įsitikinimai nėra vienintelis veiksnys, svarbus formuojant koaliciją. Kiti veiksniai yra interesai, pasitikėjimas ir ištekliai.⁴²

Nėra pagrindo tikėtis, kad koalicijos turės panašius požymius skirtinguose politikos posistemiuose. Darbas autoritariniuose režimuose, tokiuose kaip Kinija, rodo, kad koalicijos dažniausiai dominuoja, jei yra susijusios su vyriausybe, ir efemeriškos, jei yra opozicijos vyriausybei. Demokratinėse politinėse sistemose, turinčiose tvirtas sutarimo normas, kaip nustatyta Švedijoje ar Šveicarijoje, labiau tikėtina, kad priešinsis koalicijos nariai sąveikaus, nei tai gali būti pliuralistinėje politinėje sistemoje, kaip JAV. Centralizuotose politinėse sistemose, tokiose kaip Prancūzija ir Pietų Korėja, koalicijose greičiausiai dalyvaus galingi nacionalinio lygio

⁴⁰ Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.

⁴¹ Zafonte, Matthew, and Paul A. Sabatier. 2004. Short-term versus long-term coalitions in the policy process: Automotive Pollution Control, 1963–1989. *The Policy Studies Journal* 32(1): 75–107.

⁴² Simon, Herbert A. 2008. Expert-based information and policy subsystems: A review and synthesis. *Policy Studies Journal* 36(4): 615–635.

politikos veikėjai, kurie gali atlikti lemiamą vaidmenį priimant politinius sprendimus. Vienas iš tolesnių žingsnių yra dokumentuoti sistemingus skirtingų vyriausybių formų koalicijų skirtumus.⁴³

Aiškinantis politikos pokyčius, PKAPS daugiausia dėmesio skiria advokacijos koalicijų politinių įsitikinimų sistemų struktūrai, turiniui, stabilumui ir raidai. Nebandoma atsiskaityti, kaip veikėjai, turintys tam tikras politines įsitikinimų sistemas, kuria ir palaiko šias advokacijos koalicijas. Tarporganizaciniuose santykiuose ir politikos tinkluose veikėjų tarpusavio priklausomybės mastas ir struktūra yra svarbūs veiksniai, lemiantys dalyvių elgesį tarporganizaciniuose santykiuose. Manoma, kad dėl tarpusavio priklausomybių skirtumų atsiranda įvairių rūšių organizacinės struktūros. Pasirodo, dėmesys tarpusavio priklausomybei labai prisideda prie galimybių paaiškinti pavienių veikėjų ir advokacijos koalicijų elgesį.⁴⁴

1.3.Palaikymo koalicijų įsitikinimai

Gilūs pagrindiniai įsitikinimai yra svarbi, tačiau teoriškai nepakankamai apibrėžta palaikymo koalicijos sąrangos (PKAPS) koncepcija.

Kalbant apie įsitikinimus, svarbu skatinti į politiką orientuoto mokymosi mokslinių tyrimų darbotvarkę. Tikriausiai PKAPS nėra labiau traktuojama koncepcija, kuriai reikalingi originalūs tyrimai, nei mokymasis. Pažadėtinų pastangų šioje srityje galima rasti Heikkila ir Gerlak⁴⁵ sąvokose, kuriose išskiriami mokymosi procesai ir produktai. Viena iš sričių, kuriai reikia naujo mąstymo, yra tai, ar mokymasis visada sutampa su įsitikinimų pasikeitimu, ar galima

⁴³ Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.

⁴⁴ Fenger, M., Klok, P. Interdependency, beliefs, and coalition behavior: A contribution to the advocacy coalition framework. *Policy Sciences* 34, 157–170 (2001). <https://doi.org/10.1023/A:1010330511419>

⁴⁵ Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512

įsitikinimą sustiprinti taip pat kaip mokymosi sąvoką. Antra sritis, į kurią reikia atkreipti dėmesį, yra tai, kaip įvertinti mokymąsi naudojant įvairius duomenų rinkimo metodus.⁴⁶

Taip pat reikalingas išorės veiksnių susiejimas su posistemio procesais, išėjimais ir rezultatais. Politikos posistemiai yra integruoti į platesnę politinę ir valdymo sistemą. Vis dėlto reikia atkreipti dėmesį į tai, kaip skiriasi politikos posistemiai tokiose sistemose ir skirtingose sistemose. Pavyzdžiui, autonomijos laipsnis, „nestovumo“ lygis ir politikos posistemių sutapimas skirsis priklausomai nuo vyriausybės formos.⁴⁷

1.4.Viešosios politikos mokymosi rezultatai: nauji analizės lygmenys

Kaip ir bet kuris įrankis, PKAPS yra naudingesnis kai kurioms problemoms, nei kitoms. Kaip įrankis gali būti naudojamas ne pagal paskirtį, taip ir PKAPS. Pagrindinis PKAPS tikslas yra kaupti žinias apie ginčytiną politiką viešosios politikos klausimais. Ši stiprybė kyla iš jos sugebėjimo susieti politinius kraštovaizdžius ginčytinomis politikos problemomis ir apibūdinti bei paaiškinti koalicijas, mokymąsi ir politikos pokyčius. Sistemos tvirtumas priklauso nuo jos lankstumo, kuris yra taikomas visoms vyriausybės sistemoms ir temoms, taip pat dėl pagrindinės struktūros, leidžiančios išmokti pamokas apskritai.⁴⁸

Vis dėlto PKAPS buvo naudingai pritaikyta ne pagal numatytą paskirtį. pvz., PKAPS buvo pritaikyta organizacinio lygio analizei labiau bendradarbiaujant. „Leach and Sabatier“

⁴⁶ Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512.

⁴⁷ Gupta, Kuhika. 2012. Comparative public policy: Using the comparative method to advance our understanding of the policy process. *Policy Studies Journal* 40(s1): 11–26.

⁴⁸ Dudley, Geoffrey, and Jeremy Richardson. 1999. Competing advocacy coalitions and the process of ‘frame reflection’: A longitudinal analysis of EU steel policy. *Journal of European Public Policy* 6(2): 225–248.

(2005)⁴⁹ ir „Leach“ ir kt. (2013)⁵⁰ pritaikė PKAPS daugiašalėms partnerystėms, susijusioms su vandens telkinio ir akvakultūros klausimais. Šios partnerystės neapima viso posistemio, o greičiau parodo posistemio vietą. Šis poslinkis nuo posistemio prie vietos ir nuo konkuruojančių prie bendradarbiavimo nustatymų yra vienas iš būdų patikrinti, ar tvirtos yra PKAPS ribos. Kaip ir bet kurio įrankio, stipriosios ir silpnosios pusės nėra žinomos, kol mes jo netaikysime pagal numatytą paskirtį. Šiuo atžvilgiu tikimės, kad PKAPS taikymas ir toliau bus peržengtas, tačiau reikia tai daryti atsargiai ir pripažįstant, kad jo prielaidas ir hipotezes gali reikėti pakoreguoti (arba jos gali būti visai netaikomos).⁵¹

Į politiką orientuotas mokymasis apibūdinamas kaip „ilgalaikiai minčių ar elgesio ketinimų pokyčiai, atsirandantys iš patirties ir susiję su asmenų ar kolektyvų įsitikinimų sistemos įsakymų įgyvendinimu ar pakeitimu.“⁵² Tarp klausimų, užduodamų analizuojant į politiką orientuotą mokymąsi, yra šie: Kokių mastu mokomasi koalicijose ir tarp jų? Koks yra mokslinės ir techninės informacijos vaidmuo mokantis? Kaip įsitikinimų sistemos keičiasi mokantis? Koks yra politikos maklerių vaidmuo mokantis?⁵³

PKAPS mokymosi teorijoje yra keletas veiksmų, kurie, tikimasi, turės įtakos mokymuisi koalicijų viduje ir tarp jų. Šie veiksniai apima taisykles, nustatančias sprendimų priėmimo forumą, kuriame sąveikauja priešingi koalicijos nariai. Šių taisyklių pavyzdžiai yra atvirumo laipsnis ir sąžiningų derybų normos. Be sprendimų forumų atributų, PKAPS teigia, kad konflikto lygis turi

⁴⁹ Leach, William D., Christopher M. Weible, Scott R. Vince, Saba N. Siddiki, and John Calanni. 2013. Fostering learning in collaborative partnerships: Evidence from marine aquaculture in the United States. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 24(3): 591–622.

⁵⁰ Leach, William D., and Paul A. Sabatier. 2005. To trust an adversary: Integrating rational and psychological models of collaborative policymaking. *American Political Science Review* 99(4): 491–503.

⁵¹ Larsen, Jakob Bjerg, Karsten Vrangbaek, and Janine M. Traulsen. 2006. Advocacy coalitions and pharmacy policy in Denmark. *Social Science and Medicine* 63(1): 212–224.

⁵² Schlager, Edella, and Christopher M. Weible. 2013. New theories of the policy process. *Policy Studies Journal* 41(3): 389–396.

⁵³ Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.

įtakos mokymuisi. Tarpvalstybinius konfliktų lygius palengvina mokymasis per koalicijas, o aukšto ar žemo lygio konfliktai trukdo. Kryžminių koalicijų mokymasis taip pat yra slopinamas sudėtingesnių klausimų, nes neapibrėžtumas skatina interpretacijos skirtumus ir įsitikinimais pagrįstus nesutarimus. Galiausiai mokymuisi įtakos turi koalicijos narių atributai. Koalicijos nariai, turintys kraštutinius įsitikinimus, yra mažiau linkę mokytis iš oponentų nei saikingai tikintys koalicijos nariai.⁵⁴

Naujausi moksliniai tyrimai davė naujų rezultatų. Mokymasis vyksta koalicijų viduje ir tarp jų, tačiau kartais pokytis keičia ne tik pastarųjų, bet ir politinių įsitikinimų ir antrinių įsitikinimų pakeitimus. Be to, buvo įrodyta, kad palengvinti mokymąsi yra tarpiniai konflikto lygiai, klausimo traktiškumas ir turima mokslinė bei techninė informacija.^{55:56}

Viešosios politikos pakeitimo sąlygos:⁵⁷

1 sąlyga – svarbūs posistemio išoriniai pasipiktinimai, reikšmingas posistemio vidinis trikdytas, į politiką orientuotas mokymasis, suderėtas susitarimas ar tam tikras jų derinys yra būtini, bet nepakankami, pagrindiniai vyriausybės programos atributų pokyčių šaltiniai.

2 sąlyga - pagrindinės vyriausybės programos, susijusios su konkrečia jurisdikcija, programos atributai nebus žymiai keičiami tol, kol programoje įdiegta posistemio gynimo koalicija turės galios toje jurisdikcijoje - išskyrus tuos atvejus, kai pakeitimą įpareigoja aukštesnio lygio hierarchija.

⁵⁴ Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.

⁵⁵ Meijerink, Sander. 2005. Understanding policy stability and change: The interplay of advocacy coalitions and epistemic communities, windows of opportunity, and Dutch Coastal Flooding Policy 1945–2003. *Journal of European Public Policy* 12(6): 1060–1077.

⁵⁶ Larsen, Jakob Bjerg, Karsten Vrangbaek, and Janine M. Traulsen. 2006. Advocacy coalitions and pharmacy policy in Denmark. *Social Science and Medicine* 63(1): 212–224.

⁵⁷ Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512.

2. Kanapių legalizavimo proceso atsekimas Lietuvoje

Kalbant apie kanapes svarbu suprasti, kad jos gali būti naudojamos skirtingiems tikslams, su jomis galima pagaminti daugybę skirtingų gaminių. Kanapės gali būti naudojamos tekstilės, popieriaus, plastiko gamyboje. Jos gali būti naudojamos kosmetikoje, kaip maistas, gyvulių pašarams gaminti. Spalviai naudojami statybinių medžiagų gamybai, energetikoje, baldų gamyboje. Kanapės gali būti naudojamos ir kaip biokuras.

Daugelyje Europos Sąjungos šalių pluoštinių kanapių auginimas buvo įteisintas jau 1993-1996 metais. 2013 metais Lietuva buvo vienintelė šalis ES, kurioje pluoštinių kanapių auginimas vis dar buvo uždraustas. Reikšmingas žingsnis buvo žengtas 2014 m. sausio 1 d., kuomet Lietuvoje įsigaliojo įstatymas, leidžiantis auginti pluoštines kanapes. Įstatymą patvirtino tometė LR prezidentė Dalia Grybauskaitė.⁵⁸ Per pastaruosius kelerius metus kanapių plotai Lietuvoje išsiplėtė nuo kelių hektarų iki beveik 4 tūkst. hektarų.⁵⁹

Kitas žingsnis buvo žengtas 2018 metais, kuomet Seimas pritarė medicininių kanapių legalizavimui. Įstatymas įsigaliojo 2019 metų gegužės 1 dieną. Svarstymo metu buvo pritariama leisti kanapes naudoti ne tik moksliniams tikslams, tačiau ir sveikatos priežiūros sumetimais. Mykolas Majauskas posėdžio metu kalbėjo, kad svarbu, jog žmonės skausmą malšinti galėtų ne tik opijaus pagrindu pagamintais vaistais, tačiau mažiau šalutinių poveikių sukelenčiu produktu.⁶⁰ Buvo leista naudoti produktus su medicininėmis kanapėmis, tačiau neleista kanapių auginti mediciniais tikslais.

Tolesnis etapas žengtas 2020 metais. 2020 m. balandžio 7 dienos Seimo pranešime spaudai rašoma: „Seimas po svarstymo pritarė patikslintam naujos redakcijos Pluoštinių kanapių įstatymo projektui Nr. XIII P-3195(2), kuriuo nustatoma veiklos, susijusios su pluoštinių kanapių auginimu, priežiūros ir veiklos, susijusios su pluoštinių kanapių produktų gavimu ir gaminių

⁵⁸ „Pluoštinių kanapių auginimo ir perdirbimo perspektyvos.
<https://manoukis.lt/naujienos/renginiai/pluostiniu-kanapiu-auginimo-ir-perdirbimo-perspektyvos>

⁵⁹ Ten pat.

⁶⁰ „Seimas pritarė medicininių kanapių legalizavimui“
<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/seimas-pritare-medicininiu-kanapiu-legalizavimui.d?id=79285957>

gamyba, jų tiekimu rinkai, importu, priežiūros ir pluoštinių kanapių produktų importo licencijavimo tvarka Lietuvos Respublikoje.“⁶¹ Pluoštinės kanapės apibrėžiamos kaip sėjamosios rūšies augalai, kurių sudėtyje yra ne daugiau kaip 0,2 procento tetrahidrokanabinolio. Pluoštinių kanapių gaminiiais būtų laikomi galutiniam vartojimui skirti maisto gaminiai, kosmetika ir kt.⁶² Ši įstatymo pataisa sumažino pluoštinių kanapių auginimo apribojimus – galima auginti daugiau pluoštinių kanapių, leista gaminti įvairesnius produktus.

Kadangi kanapių auginimas ir produktų iš kanapių gamyba legalizuojama palaipsniui, legalizavimo procesą galima suskirstyti į dvi pagrindines dalis – leidimą auginti pluoštines kanapes; leidimą naudoti kanapes medicininiais tikslais – sunkių ligonių skausmui mažinti. Trečiasis etapas, mažinantis pluoštinių kanapių auginimo apribojimus bei leidžiantis gaminti daugiau produktų – daugiau papildoma antrąjį žingsnį, kuris išplečia kanapių naudojimo lauką, todėl atskirai jis nagrinėjamas nebus.

2.1. Leidimas auginti pluoštines kanapes

Leidimas auginti pluoštines kanapes suteiktas 2014 metais. Už Pluoštinių kanapių įstatymo įstatymo priėmimą balsavo 66 Seimo nariai, prieš buvo 16, 22 susilaikė.

Įstatymo priėmimą palaikė valdantieji – Darbo partija, Tvarka ir teisingumas. Palaikymas buvo suteiktas ir iš liberalų atstovo Andriaus Mazuronio, kuris tuo metu buvo opozicijos narys – kas rodo, kad buvo tam tikras koalicinis susivienijimas.

Pastarojo teigimu - europiečiai nesupranta tokių griežtų kanapių auginimo Lietuvoje draudimų. Jam antrino ir Eugenijus Gentvilas tvirtindamas, kad, jeigu negalima auginti pluoštinių kanapių, tuomet reikėtų uždrausti visų grybų rinkimą, nes kai kurie iš jų – nuodingi.⁶³

⁶¹ „Seimas po svarstymo pritarė Pluoštinių kanapių įstatymo projektui“, https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=270550

⁶² Ten pat.

⁶³ „Legalizuotas pluoštinių kanapių auginimas“ <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/101519>

Darbo partijos narys P. Čimbaras savo ruožtu antrino, kad visuomenės požiūris pamažu keičiasi. Anksčiau ištarus žodį „kanapė“ jis iškart būdavo suprantamas kaip augalas, turintis psichotropinių elementų,⁶⁴ kas rodo tam tikrą visuomenės sąmoningumo ir supratimo didėjimą.

Įstatymą pasirašė prezidentė Dalia Grybauskaitė.

Priimti šį įstatymą padėjo keli aspektai. Pirmas jų – tam tikras spaudimas iš išorės, kuomet Lietuva buvo vienintelė Europos Sąjungos narė, kurioje pluoštinių kanapių auginimas buvo draudžiamas. Politikai ir tuo pačiu prezidentė Dalia Grybauskaitė suvokė, kad tai tam tikra prasme rodo stagnavimą – dėl per didelės baimės neleidžiama išnaudoti šio augalo galimybių.

Šiuo atveju, svarbi ir ES politika dėl biopramonės vystymo. Jau 2010 metais ES pramonė naudojo apie 8-10 procentų atsinaujinančių medžiagų, o 2013 metais – bioplastiko rinka sudarė apie 485 mln. Eur. Pastebėta, kad biologinių tepalų rinkos apimtis taip pat turi augimo tendenciją. ES yra ir viena pagrindinių atsinaujinančios energetikos šalininkių. Valstybės skatinamos naudoti biokurą vietoj anglies ir kitų kuro rūšių. Kanapės yra geras biokuro šaltinis.

Pažymėtinas ir didelis ūkininkų interesas, kad pluoštinių kanapių auginimas būtų leistas. Pietų kraštuose kanapės duoda iki trijų derlių per metus, o mišką celiuliozei (popieriui gaminti) išauginti reikia 50–70 metų. Lietuvos jaunųjų ūkininkų asociacijos nariai ryžtingai pasisako už jų legalų auginimą. Vienas hektaras kanapių gali duoti labai daug pajamų, jos taip pat naudingos sėjomainai. Klimato sąlygos Lietuvoje taip pat palankios kanapių auginimui.⁶⁵

⁶⁴ „Ar ryšis Seimas legalizuoti kanapes?“
<https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/ar-rysis-seimas-legalizuoti-kanapes-505904>

⁶⁵ „Medicininės kanapės ūkininkų laukuose: iš hektaro galima tikėtis 100 tūkst. eurų“
https://www.lrytas.lt/musu-zeme/patirtis-ir-patarimai/2019/02/01/news/medicinines-kanapes-ukininku-laukuose-is-hektaro-galima-tiketis-100-tukst-euru-9037770/?fbclid=IwAR0quLGNAz1IjsP4bskxLJj1wbhoHN6MIbBWMU2U2_1RTFf7Yqvo3DX3HzA

Taigi šiame etape buvo svarbūs keli aspektai. Visų pirma išorinės sąlygos buvo tai, kad visose ES narėse pluoštinių kanapių auginimas buvo leidžiamas. Tuo pačiu, buvo pastebėta, jau kažkiek padidėjusi branda šiuo klausimu. Paminėtinas ir kitas aspektas – ūkininkų spaudimas legalizuoti kanapių auginimą. Ūkininkai suprato, kad parduodami pluoštines kanapes Europoje gali nemažai uždirbti, o Lietuvoje žemės ūkis visuomet turėjo ypatingą svarbą. Vertinant šiuos dalykus per Sabatier koalicijų teoriją, pastebėtina, kad partijas skatino situacija Europoje, potencialios valstybės pajamos. Pasiektas sutartimas ir tarp valdančiųjų, ir tarp opozicinių jėgų.

2.2. Leidimas naudoti kanapes medicininiais tikslais

Daug svarbesnis žingsnis žengtas 2018 metais – nutarta leisti kanapes naudoti medicininiais tikslais. Įstatymas įsigaliojo 2019 metais gegužės 1-ąją dieną.

2017 metų balandžio mėnesį Sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga sutiko su siūlymu naikinti baudžiamąją atsakomybę už nedidelio kiekio narkotinių medžiagų turėjimą be tikslo juos platinti, numatant tik administracinę atsakomybę.

Liberalai Aušrinė Armonaitė ir Vitalijus Gailius taip pat siūlė, kad disponavimas nedideliu narkotinių medžiagų kiekiu – užtrauktų administracinę atsakomybę, kuri svyruotų nuo 60 iki 300 Eur, nenumatant papildomų sankcijų. Tačiau šioms pataisoms pritarta nebuvo.⁶⁶

Šiame kontekste labai svarbią rolę užėmė TS LKD narys, buvęs Ministro pirmininko patarėjas finansų ir ekonomikos klausimais – Mykolas Majauskas. Mykolas Majauskai aktyviai kėlė šią temą tiek žiniasklaidoje, tiek parlamente, tiek savo socialinėje paskyroje *Facebook*. „Tikiu, kad galime gyventi šiuolaikiškoje valstybėje, užtikrindami geriausią gydymą sergantiems, naujas perspektyvas ūkininkams, aukštesnę pridėtinę vertę investuotojams ir fantastiškas galimybes investuotojams“ – rašo Mykolas Majauskas.

⁶⁶ „Kanapių šalininkai rinksis į akciją prie Seimo“
<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/170231/kanapiu-salininkai-rinksis-i-akcija-prie-seimo>

„Pagaliau Seimas pritarė siūlymui įteisinti kanapių aliejus ir CBD produktus. <...> Onkologiniai ligoniai, žmonės sergantys neurologinėmis ligomis, epileptikai galės nesislėpdami įsigyti natūralius preparatus, kurie padeda malšinti simptomus“.⁶⁷

M. Majauskas užėmė svarbią rolę keldamas šią temą į darbotvarkę ir ją aktualizuodamas. M. Majauskas net tvirtina atlikęs reprezentatyvią 1000 gyventojų Lietuvos apklausą, kurioje klausama: „Ar pritartumėte kad už smulkaus kanapių kiekio naudojimą (be tikslo platinti) ir vartojimą, būtų taikoma ne baudžiamoji, o administracinė atsakomybė?“. 49,40 procentų respondentų atsakė, jog taip, 18,6 procentai buvo linkę nepritari, o 32 procentai pažymėjo, jog nežino.⁶⁸ Kadangi tema pakankamai jautri ir referuoja į sunkiai sergančius ligonius – ją politizuoti nėra taip sudėtinga.

Visuomenės palaikymas atsiskleidė ir projekto „Idėja Lietuvai“ balsavime, kuriame buvo pateiktos įvairios idėjos ir lietuviai galėjo išreikšti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu. Daugiausia palaikymo sulaukė idėja įteisinti psichoaktyvių kanapių naudojimą rekreacijai – surinkta daugiau negu 3,5 tūkstančiai balsų.⁶⁹

Taigi iš vienos pusės turime svarbų išorinį faktorių – visuomenės palaikymą. Egzistuoja ir Sabatier minimas politinis ginčas, kuris būtinas norint pasiekti tam tikrą viešosios politikos pokytį. M. Majauskas agituoja už kanapių legalizavimą, kai tuo tarpu yra pasisakančių prieš – bijoma, kad nebus priemonių užkardyti kanapių vartojimą ne tik medikamentiniais, bet ir kitais tikslais.

Sabatier nuomone, svarbu, kaip sudaromos koalicijos tarp politikų – jeigu tam tikri giluminiai įsitikinimai persidengia – sprendimas turėtų būti priimtas lengviau. Tuo pačiu tai turi atliepti socialines skirtis visuomenėje.

⁶⁷ Mykolas Majauskas. Asmeninė *Facebook* paskyra.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ „A.Osadčis apie idėją legalizuoti kanapes: „Idėja Lietuvai“ autoriai neatsižvelgė į visuomenės nuomonę“ <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/a-osadcis-apie-ideja-legalizuoti-kanapes-ideja-lietuvai-autoriai-neatsizvelge-i-visuomenes-nuomone-56-919378?copied>

Remiantis šia prielaida – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga turėjo būti tas žaidėjas, kuris įstatymo priėmimui priešinsis, tačiau pats sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga pasisakė už įstatymo priėmimą.

Lietuva tebe pirmuoja Europoje pagal alkoholio suvartojimą, labai aukšti suaugusiųjų ir moksleivių tabako vartojimo rodikliai, kurie nurodo, kad visuomenės požiūris į psichotropinių medžiagų vartojimą netinkamas, o bendra situacija bloga.

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga savo 2016 metų rinkiminėje programoje, kaip vienas pagrindinių aspektų numatyta kova su alkoholizmu. Ši kova akcentuojama ir Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos Vyriausybės programoje: „Didžiausią dalį Lietuvoje sudaro mirtys nuo širdies ir kraujagyslių ligų, onkologinių susirgimų ir mirtys nuo išorinių mirties priežasčių (savižudybės, mirtys keliuose, sušalimai, traumos ir kt.). Daugumą šių problemų būtų galima išspręsti suvaldžius pagrindinius rizikos veiksnius, tokius kaip alkoholio, tabako vartojimas, fizinio aktyvumo stoka, sveikatai nepalanki mityba, psichosocialinės problemos (stresas ir kt.).“⁷⁰

Nors tiesiogiai apie kanapių vartojimą nekalbama, galima daryti prielaidą, kad kanapės, kaip ir alkoholio ar tabako vartojimas taip pat neigiamai veikia visuomenės sveikatą ir LVŽS turėtų būti iš principo prieš tokius projektus.

Kodėl tuomet įstatymas susilaikė ir valstiečių palaikymo galima aiškinti dviem aspektais. Pirmasis referuoja į pagrindinį Sabatier teorinį argumentą – sprendimus veikia giluminiai arba kertiniai politikų įsitikinimai. Giluminiai įsitikinimai suprantami, kaip partijų ideologijos. Partijų ideologijos – idėjų rinkiniai, nuostatų visuma, kuri struktūruoja politinį elgesį, politinių jėgų išsidėstymą ir teoriškai turėtų atliepti visuomenės struktūras.

Pagal profesorės Ainės Ramonaitės tyrimą „Kaip renkasi Lietuvos rinkėjas“ – alkoholio vartojimas kaip toks neatsigula į nei vieną visuomenę skiriančią takoskyrą. Pagrindinis Lietuvos rinkėjus struktūruojantis faktorius – sovietinės praeities vertinimas. Partijų ideologiškumas

⁷⁰ „Darnios Lietuvos Vyriausybės programa Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos 2016 m. LR Seimo rinkimų programa“ <http://darnilietuva.lt/rinkmenos/darnios-lietuvos-vyriausybes-programa.pdf>

neatliepia tradicinio Vakarų modelio. Moralinio konservatyvizmo-liberalizmo dimensijoje liberalai apsieičia vietomis su TS LKD. Socialdemokratai apima kone visą pažiūrų spektrą. Antikomunizmo klausimu nuosekliausia yra TS-LKD, kai kitų partijų pozicijos net jų pačių viduje skiriasi. Ainė Ramonaitė daro išvadas, kad partijos nėra labai ideologiškos⁷¹. Be to viena, ką partijos deklaruoja, o kitas dalykas – kaip jos elgiasi praktikoje.

Konkrečiai kalbant apie LVŽS – partija iškilo daugiau kaip kelių klausimų partija su populistinėmis idėjomis ir lyderiu. Partijai giluminių įsitikinimų keisti nereikėjo, kadangi tokių įsitikinimų nebuvo. Beje, lengviau politizuoti klausimą, iškelti jį į darbotvarkę ir partijoms grupuoti – kadangi nėra ryškiai nusistovėjusių įsitikinimų ar skirčių šiuo klausimu. Nematomas ir ryškus visuomenės pasidalijimas, kuris galėtų tam sutrukdyti.

Seimo posėdyje Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo Nr. VIII-602 4 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XIIIIP-1162(2)) [Priėmimas] dėl įstatymo priėmimo dalyvavo 94 Seimo nariai. Balsavime dalyvavo 93, 90 buvo už, 3 susilaikė. Nė vienas Seimo narys nebalsavo prieš. Visos partijos, tiek LVŽS (38), tiek TS-LKD (21), Liberalų sąjūdžio frakcija (7), Lietuvos socialdemokratų darbo frakcija (6) ir kt. balsavo už. Susilaikė du Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos frakcijos nariai ir vienas Tvarkos ir teisingumo narys.⁷²

Visos partijos balsavo vieningai, kas rodo, jog pagal Sabatier klasifikaciją – giluminiai įsitikinimai nebuvo paliesti. Kalbant apie antrinius įsitikinimus, juos galėjo pakeisti M. Majausko

⁷¹ Ainė Ramonaitė, Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai? Idėjos, interesai ir įvaizdžiai politikoje, 2014, 130-140.

⁷²

https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=37067&p_k=1&p_kade_id=8&p_ses_id=112&p_fakt_pos_id=-501296&p_bals_id=-31672&fbclid=IwAR2b2AAfrCv00N_HTx2Hi38my5g9309F1k02LruQp7JiiXfJe3Zi3Vzihrs#balsKlausimas

lyderystė, situacija Europoje, verslo interesai bei supratimas apskritai, kad sprendimas padės jautrioms visuomenės grupėms (sergantiems sunkiomis ligomis).

Antrasis aspektas - artėjantys rinkimai. Visuomenės palaikymas šiuo klausimu galėjo lemti, kad politikai nenorėjo pasirodyti nepopuliarūs. Be to, sprendimas turėjo ir platesnes ekonomines implikacijas. LVŽS nebuvo tikslo oponuoti šiam sprendimui ir todėl, kad partija griežą poziciją tokiais klausimais daugiau rodė kadencijos pradžioje, vėliau galima pastebėti daugiau nuosaikų požiūrį.

Svarbų vaidmenį šiame procese atliko ir žinomi žmonės Lietuvoje, kurie tam tikra prasme edukavo visuomenę ir padėjo sukaupti reikalingą paramą.

Pasak prezidentės patarėjo Mindaugo Lingės, svarbu nepainioti kanapių naudojimo medicinoje įteisinimo ir bendru jų legalizavimu. „Niekas nekalba šitoje vietoje apie apskritai kanapių legalizavimą, čia yra atskirtini ir atsietini dalykai. Kai mes kalbame apie vaistinius preparatus, Europos vaistų agentūra yra užregistravusi keturis kanapių preparatus, kurie yra naudojami“. Jis taip pat akcentavo, kad kanapių naudojimas leidžiamas Lenkijoje ir Vokietijoje.⁷³

Aktyvią diskusiją socialinėje erdvėje anksčiau įžiebė atlikėjas Stano, pasidalijęs nuotrauka, kurioje kartu su vaikais laiko buteliuką „CBD aliejus“. Su onkologine liga kovojęs dainininkas tuomet sakė, kad, norint pajusti psichotropinį poveikį, tektų išgerti 7 l tokio aliejus, prieš tai sumokėjus keliasdešimt tūkstančių eurų, kad jo išgytum. Palaikymą Stano savo socialiniame tinkle buvo išsakęs ir žinomas komunikacijos specialistas Saugirdas Vaitulionis.⁷⁴

2019-aisiais metais į diskusiją dėl pluoštinių kanapių platesnio panaudojimo, pvz., maisto ir maisto papildų gamyboje, vis aktyviau įsitraukiant mokslo ir medicinos ekspertams, savo nuomonę socialiniuose tinkluose išsakė ir žinomi žmonės. „Ar mes galime padaryti, kad ligoniams

⁷³ „Prezidentūra – už medicininių kanapių legalizavimą“ <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/prezidentura-uz-medicininiu-kanapiu-legalizavima.d?id=75936367>

⁷⁴ „Puoštinių kanapių įteisinimu Lietuvoje susidomėjo ir žinomi žmonės: kanapes legalizuotų jau šiandien“ <http://m.technologijos.lt/text/cat/373/article/S-74676>

būtų lengviau ir pagerėtų gyvenimo kokybė? Jeigu atsakymas yra taip, tai taip ir reikia padaryti. Visa kita yra ideologija ir plepalai“, - savo socialinio tinklo paskyroje klausia žurnalistas ir publicistas Andrius Užkalnis, reaguodamas į žiniasklaidoje pasirodžiusias ekspertų įžvalgas.⁷⁵

VU ligoninės Toksikologijos centro vadovas dr. Robertas Badaras kalbėjo apie tuo pačiu vardu – kanapės – vadinamus skirtingus dalykus. Jis aiškino, kad didžiausias pavojus sveikatai slypi sintetiniuose kanabinoiduose, o ne natūraliai laukuose augančiose pluoštinėse kanapėse. Jose, anot toksikologo, kanabidiolio (CBD), su kuriuo siejami teigiami poveikiai sveikatai, kiekiai yra didesni nei psichotropinį poveikį turinčio tetrahidrokanabinolio (THC).⁷⁶

KTU Maisto mokslo ir technologijų katedros profesorius Rimantas Venskutonis taip pat žiniasklaidai išdėsti argumentus, kodėl baimė įteisinti pluoštinių kanapių platesnį panaudojimą yra nepagrįsta. Anot jo, įteisinus maisto papildus su kanapėmis, vadinamąjį CBD aliejų, juose „THC kiekis būtų daug kartų mažesnis nei mažiausioje poveikį turinčioje dozėje.“⁷⁷

A.Užkalnis atkreipia dėmesį ir į mokslininkų, medicinos ekspertų viešojoje erdvėje išsakomas nuomones bei argumentus, kuriais reikėtų remtis, sprendžiant pluoštinės kanapės įteisinimo klausimą.

Pats M. Majauskas džiaugėsi tokiu Seimo sprendimu. „Seimas po ilgo svarstymo pagaliau pritarė mano su kolegomis siūlymui įteisinti pluoštinių kanapių žiedynų aliejus, CBD produktus. Dar liko vienas paskutinis balsavimas, bet ilgai lauktas rezultatas jau nebe už kalnų! Tai yra didelių galimybių sprendimas“, - kalbėjo M. Majauskas. Pasak Seimo nario, įteisinus CBD produktų gamybą, nukentėtų ir apsišaukėliai, prekiaujantys įvairiais medikamentais. „Tuo metu šarlatanai, stumdantys neaiškios kokybės ekstraktus, bus priversti imtis naujo amato, nes konkuruoti su aukščiausios kokybės Lietuvoje pagamintais sertifikuotais CBD produktais bus labai sunku. Esame viena didžiausių pluoštinių kanapių augintojų visoje ES. Dabar galėsime ne tik eksportuoti

⁷⁵ „Pluoštinių kanapių įteisinimu Lietuvoje susidomėjo ir žinomi žmonės: kanapes legalizuotų jau šiandien“ <http://m.technologijos.lt/text/cat/373/article/S-74676>

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Ten pat.

žaliavą, bet ir gaminti CBD produktus bei kurti 300 mln. eurų per metus pridėtinę vertę ir darbo vietas čia, Lietuvoje“, – pridūrė M. Majauskas.

Kalbant apie išorės veiksnius šiame etape išsiskiria ir ES įtaka. ES valstybės narės gana greitai įteisino medicininių kanapių naudojimą, Portugalija tą padarė dar 2001 metais. Kanapės legalios ir Čekijoje, Ispanijoje, Nyderlanduose, Suomijoje, Slovėnijoje, Graikijoje ir Vokietijoje. Kanapės medicinos tikslais naudoti leistos ir Lenkijoje, nors Lenkija pasižymi didele katalikų bažnyčios įtaka ir krikščioniškomis vertybėmis. Medicininių kanapių preparatų naudojimas kitose šalyse sparčiai auga.⁷⁸

Dauguma ES šalių leidžia arba planuoja leisti medicininių kanapių naudojimą. Tačiau valstybių politika skiriasi pagal tai, kokia apimtimi leidžiama tą daryti, kokius preparatus leidžiama naudoti ir kaip teisinėmis priemonėmis reguliuojama šių produktų pasiūla. Su tinkamu teisiniu reguliavimu ir teisėsauga būtų galima apriboti juodąją rinką ir padidinti valstybių pajamas.⁷⁹

Nepriklausomi ekspertai pateikdami išvadą atkreipė dėmesį į Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) nurodymus, kad ne didesnis nei 0,2 proc. Tetrahidrokanabinolio (THC) – psichotropinės medžiagos, randamos kanapėse – kiekis yra laikytinas nekenksmingu žmonių sveikatai. Taip pat ES Bendrasis teismas yra nusprendęs, kad ES šalys narės yra laisvos apsispręsti dėl pluoštinių kanapių produktų ar gaminių reguliavimo, numatant atitinkamus THC kiekius ir jų vartojimo paskirtį.

Kaip vidinį faktorių reikėtų kalbėti apie visuomenę ir jos struktūrą (ne visai tas pats, kas viešoji nuomonė). Tai, kad galiausiai pasiektas konsensusas, buvo visuomenės palaikymas rodo ir

⁷⁸ „Pasaulis keičia požiūrį į kanapes“ <http://valstietis.lt/naujienos/svetur/pasaulis-keicia-pozhuri-i-kanapes/>

⁷⁹ „High time for legal cannabis in Europe?“ https://www.politico.eu/article/high-time-for-legal-cannabis-in-europe-weed-marijuana-health-care-eu-brussels/?fbclid=IwAR0opK1BBMd2TBy_09WIbVbYEPgV_4slGPY6EXTZUZ7Fv5-YsfSvFSs5Nuc

didesnę demokratijos brandą. Prieš gerą dešimtmetį didžioji dalis visuomenė būtų priešinusis, kadangi kanapes vis dar akiai siektų tik su narkotinėmis medžiagomis. Įstojimas į Europos Sąjungą, žiniasklaida, politikų pasisakymai leido visuomenę edukuoti, atskirti gerąsias kanapių savybes, suvokti skirtumą tarp pluoštinių kanapių naudojimo produktų gaminimui, pramonei, kuriai ir jų kaip narkotinių medžiagų.

Taigi tai rodo ir tam tikrą ėjimą konsoliduotos demokratijos keliu.

Apibendrinant galima išskirti svarbiausius dalykus – ES politika, ES valstybių leidimas tiek auginti pluoštines kanapes (anksti 1993-1996 metais), tiek leidimas kanapes naudoti medicininiais tikslams ir visuomenės parama – išoriniai faktoriai, kurie sudarė sąlygas palengvinti veikimą sistemoje ir aktualizuoti klausimą.

TS-LKD figūros Mykolo Majausko lyderystė leido aktualizuoti šį klausimą visuomenėje ir tarp politikos veikėjų, parodant šio augalo gerąsias savybes. Klausimas buvo aktualizotas ir referuojant į sunkius ligonius, jautrią temą visuomenėje. Gavus jų palaikymą, politikams buvo sunku nesutikti.

Sabatier teorijoje labai svarbų vaidmenį užima tai, kokie yra politikos veikėjų įsitikinimai ir kaip galima juos pakeisti. Ar politiniai veikėjai turi tuos pačius įsitikinimus. Giluminiais įsitikinimais šioje atvejo studijoje buvo laikomos partijų ideologijos. Remiantis tuo, LVŽS turėjo prieštarauti šiam sprendimui, tačiau pagal A. Ramonaitės tyrimą, Lietuvos partijos nepasižymi stipriomis politinėmis ideologijomis, beje šis klausimas jų ar visuomenės nediversifikuoja. LVŽS susikūrė kaip populistinė partija, apeliuodama į platų rinkėjų spektrą, o jos ideologija – nei valstiečių, nei žaliųjų. Galima sakyti, kad tai vieno klausimo partija, todėl ji netrukdytų priimti šio politinio sutarimo. Be to, visuomenė jam pritarė, o artėjant rinkimams – partijos nesirenka laikytis griežtų ir nepopuliarių įsitikinimų, kadangi vėliau gali nukentėti rinkimuose.

Sabatier akcentuoja ir struktūrinius pokyčius. Šio tyrimo atveju tai būtų visuomenės branda ir gebėjimas atskirti kanapę kaip skirtą psichotropiniam poveikiui ir kitiems dalykams – gamybai, medicinai ir kt. Ilgą laiką Lietuva laikėsi pozicijos neleisti kanapių naudoti medicininiais tikslams. Dabar vis dar bijoma leisti ją auginti medicininiais tikslams, todėl, kad nežinoma, kaip reikės užkirsti kelią ir suvaldyti jos naudojimą svaigintis. Nors yra teigiamų

pokyčių, postsovietinis palikimas vis dar juntamas – lengviau kažką drausti, negu ugdyti, šviesti ir keisti visuomenės nusistatymus.

Tyrimo išvados patvirtina tokią loginę grandinę:

Lyderis → klausimo politizavimas → koalicija (nėra skirančių giliuminių įsitikinimų) → priimtas konsensusas

X sąlygos:

- A) ES politika (daug valstybių narių leido pluoštinių kanapių auginimą ir naudojimą medicininiam tikslams daug anksčiau)
- B) Visuomenės parama
- C) Žinomų žmonių parama
- D) Palaipsninė demokratijos ir visuomenės branda

IŠVADOS

Darbe buvo siekiama atsakyti į klausimą, kokie veiksniai ir sąlygos, leido legalizuoti kanapių vartojimą Lietuvoje. Darbas buvo paremtas Paul A. Sabatier koalicijų teorija, kurios pagrindinis fokusas – procesas, kurio metu įvyksta pokyčiai viešojoje politikoje.

2020-aisiais LR seimas po svarstymo pritarė pluoštinių kanapių įstatymo pataisoms. Projekto pakeitime numatyta, kad Lietuvoje turi būti sudarytos sąlygos perdirbti pluoštines kanapes kuriant medikamentus, turinčius kanabidiolio (CBD), kurie būtų tinkami terapiniam įvairių ligų gydymui.

Sąlygas šio sprendimo priėmimui sudarė keli svarbiausi aspektai.

Visų pirma galima minėti TS LKD atstovo Mykolo Majausko lyderystę, kuris dar nuo 2017 metų aktyviai pasisakydavo žiniasklaidoje, LR Seime, nuolat keldamas šį klausimą į politinę darbotvarkę. Mykolas Majauskas buvo svarbi figūra posistemyje, kuri reguliariai bandė daryti įtaką posistemio procesams. Norint klausimą aktualizuoti, jam reikėjo užsitikrinti ir kitų panašiai mąstančių politikų palaikymą. Tarkime Ingrida Šimonytė kampanijos į prezidento postą metu išreiškė nuomonę, jog ji pritarianti kanapių dekriminalizavimui. Dalia Grybauskaitė, kuri visada turėjo didelę įtaką Lietuvos vidaus politikoje, taip pat pasisakė už kanapių dekriminalizavimą.

Tokią nuomonę turėjo ir kitos Lietuvos politikos arenoje svarbios figūros – Aurelijus Veryga, liberalai Aušrinė Armonaitė ir Vitalijus Gailius.

Tai, kad panašią nuomonę turėjo ir liberalų ir vienas iš ryškiausių Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos narių svarbu dėl to, kadangi matomas koalicijos potencialas ne tik tarp dešinės partijų – TS-LKD ir liberalų, tačiau ir centro partijos – LVŽS. Kaip teikia Sabatier, įtaką sprendimams gali turėti giluminiai įsitikinimai ir antriniai įsitikinimai. Giluminiais įsitikinimais būtų galima laikyti partijų ideologinę liniją – laike ji turėtų kisti mažai ir atspindėti pagrindines partijų nuostatas. Antriniai įsitikinimai – konkretaus politiko įsitikinimai, kurie gali kažkiek skirtis nuo partijos linijos. Pagal giluminius įsitikinimus, LVŽS nebūtų galėjusi pritarti tokiam sprendimui dėl itin aiškios pozicijos alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimo klausimais, kuriuos deklaravo savo politinės kampanijos pradžioje. Kodėl pozicija pakito – todėl, nes įsitikinimų negalima laikyti giluminiais, kadangi tai yra populistinė partija, kuri atėjo su tam tikrais *catch-all* šūkais ir aktualizuotais klausimais, kurie iš principo visuomenės į tam tikras

skirtis nedalina. Be to, anti alkoholizmo ir kitos kompanijos buvo aktyviai vykdomos kadencijos pradžioje, tačiau nebe taip aktyviai jų pabaigoje. Tai, kad skirtingų partijų nariai ir lyderiai palaikė tą patį sprendimą, sudarė nemenkas galimybes paveikti politikos posistemį ir priimti sprendimą.

Pagal Sabatier koalicijų teoriją – svarbi ne tik politinių jėgų pusiausvyra, tačiau ir išoriniai faktoriai, kurie veikia priimamus sprendimus. Bene svarbiausias faktorius, kuris paskatino konsensuso priėmimą buvo visuomenės parama kanapių dekriminalizavimo klausimu. Norėdami priešintis sprendimui, politikai būtų turėję prisiimti atsakomybę prieš visuomenę – taigi ir galimai susipažinti savo politinius reitingus, kas būtų itin nenaudinga, turint omenyje, kad 2020 spalio mėnesį vyks rinkimai į Seimą.

Papildomai prisidėjo gerai visuomenei žinomų žmonių parama šiuo klausimu, kurie aktyviai dalyvavo aktualizuojant šį klausimą žiniasklaidoje ir socialiniuose tinkluose, nešdami žinutę, jog sunkiai sergantys ligoniai turi turėti galimybę naudotis tokiais medikamentais savo šalyje, o ne kažkurioje kitoje.

Ne esminė, tačiau papildanti sąlyga – Europos Sąjungos pozicija. Nors Europos Sąjunga ne kartą pasisakė dėl to, jog reikia numatyti baudžiamąją atsakomybę ir mažinti nusikalstamumą, ypač kalbant apie narkotikus, tačiau valstybėms narėms paliekama galimybė formuoti nacionalinę narkotikų kontrolės politiką (jeigu ji neprieštaruoja strategijos nuostatoms). Tuo tarpu JT įpareigoja valstybes ypatingą dėmesį skirti narkotikų platinimui, prekeivius baudžiant griežtomis ir atgrasančiomis bausmėmis, tačiau asmeninis vartojimas paliekamas valstybių diskrecijai ir jos turi tam tikrą laisvę rinktis griežtesnį ar švelnesnį teisinį režimą. Spaudimą kūrė ir tai, kad tarkime 2013 metais Lietuva buvo vienintelė valstybė Europos Sąjungoje, kurioje buvo draudžiamas pluoštinių kanapių auginimas.

Vis dėlto šie veiksniai kartu perša ir klausimą, kodėl tokie sprendimai priimti 2019 ir 2020 metais, o ne anksčiau. Tą galima sieti su postsovietiniu palikimu ir demokratijos brandos stoka. Lietuva tebeprimauja Europoje pagal alkoholio suvartojimą, labai aukšti suaugusiųjų ir moksleivių tabako vartojimo rodikliai, kurie nurodo, kad visuomenės požiūris į psichotropinių medžiagų vartojimą ne visai tinkamas. Ilgą laiką sprendimas negalėjo būti priimtas dėl socialinių įgūdžių ir švietimo stokos.

Nors darbas atskleidė nemažai sąlygų ir veiksnių, kurie padėjo legalizuoti kanapių naudojimą Lietuvoje, tačiau jis neatskleidė priežastinio ryšio – ar tikrai šie aspektai buvo kertiniai, kurie nulėmė pasekmę – legalizavimą. Tą būtų galima nustatyti tik su kiekybiniu tyrimu. Darbas leido giliau suvokti Lietuvos atvejį, įsilininti į procesus ir sąlygas, tačiau neišku šio atvejo vieta platesniame kontekste.

Kanapių dekriminalizavimą ir kodėl tai buvo padaryta taip vėlai, suprasti padėtų Lietuvos palyginimas su kitomis šalimis – kokios sąlygos buvo vienoje ir kitoje šalyje, kai kanapės buvo dekriminalizuotos – kurios sąlygos persidengė ir kurios skyrėsi. Lyginamasis požiūris į šį klausimą, įtraukiant daugiau valstybių, galėtų būti įdomus aspektas tolesniems šio klausimo tyrimams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- 1 ES kanapių politika. Internetinė nuoroda: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_lt
- 2 Pluoštinių kanapių auginimo kontrolė. Internetinė nuoroda: <https://manoukis.lt/naujienos/agropolitika/pluostiniu-kanapiu-auginimo-kontrolė-griezta>
- 3 LIETUVOS RESPUBLIKOS PLUOŠTINIŲ KANAPIŲ ĮSTATYMO NR. XII-336 2, 3 IR 4 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS Internetinė nuoroda: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=bkyibcnex&documentId=a47705c0056c11e78352864fdc41e502&category=TAP>
4. A.Veryga siūlo už kanapių vartojimą numatyti tik administracinę, ne baudžiamąją atsakomybę Internetinis šaltinis: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-04-20-a-veryga-siulo-uz-kanapiu-vartojima-numatyti-tik-administracine-ne-baudziamaja-atsakomybe/158369>
5. LR byla 1-217-114/2011. Internetinis šaltinis: <https://eteismai.lt/byla/65268201489194/1-217-114/2011>
6. Kanapių žemėlapis: Lietuvoje jos vis dar draudžiamos, bet štai kiek yra pasaulio valstybių, kuriose galima legaliai jas naudoti. Internetinis šaltinis: http://m.technologijos.lt/cat/121/article/S-64923?utm_source=ms2
7. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2020) Internetinė nuoroda: <https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-europos-sajungoje/lietuvas-naryste-es>
8. Kanapių žemėlapis: Lietuvoje jos vis dar draudžiamos, bet štai kiek yra pasaulio valstybių, kuriose galima legaliai jas naudoti. Internetinis šaltinis: http://m.technologijos.lt/cat/121/article/S-64923?utm_source=ms2
9. Pasaulio sveikatos organizacija keičia savo poziciją dėl kanapių. Internetinis šaltinis: <https://canabiotic.eu/pasaulio-sveikatos-organizacija-keicia-savo-pozicija-del-kanapiu/>

10. Pasaulio sveikatos organizacija keičia savo poziciją dėl kanapių. Internetinis šaltinis: <https://canabiotic.eu/pasaulio-sveikatos-organizacija-keicia-savo-pozicija-del-kanapiu/>
11. ¹Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras. Internetinis šaltinis: http://old.ntakd.lt/files/informacine_medzega/2-ENNSC_medziaga/1-metines_ataskaitos/2009-1-Annual-LT.pdf
12. Sabatier, P. (2007) *Theories of the Policy Process*. Westview Press. A Member of the Perseus Books Group
13. Christopher M. Weible, Daniel Nohrstedt (2012) *Routledge Handbook of Public Policy*.
14. Paul A. Sabatier (1991) *Toward Better Theories of the Policy Process*. Volume 24, Issue 2 June 1991, pp. 147-156 DOI: <https://doi.org/10.2307/419923> Published online by Cambridge University Press: 02 September 2013
15. Schlanger, E., Blomquist, W. (1996) *A Comparison of Three Emerging Theories of the Policy Process*. First Published September 1, 1996 Other <https://doi.org/10.1177/106591299604900311>
16. Wellstead, A. (2017) A review of Paul Sabatier's "An advocacy coalition framework of policy change and the role of policy-oriented learning therein" Published: 15 November 2017 *Policy Sci* 50, 549–561 (2017). <https://doi.org/10.1007/s11077-017-9307-z>
17. Jenkins-Smith, H., & Sabatier, P. (1994). Evaluating the Advocacy Coalition Framework. *Journal of Public Policy*, 14(2), 175-203. doi:10.1017/S0143814X00007431
18. Sabatier, P.A. (2007) *Theories of the Policy Process* Copyright © 2007 by Westview Press. Published by Westview Press, A Member of the Perseus Books Group
19. Sabatier, P.A., Jenkins – Smith, H.C. (1994) *Evaluating the Advocacy Coalition Framework*. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0143814X00007431> Published online by Cambridge University Press: 28 November 2008

20. Olsson, J. (2011) The Power of the Inside Activist: Understanding Policy Change by Empowering the Advocacy Coalition Framework (ACF). Pages 167-187 | Published online: 10 Mar 2011
21. Hysing, E., Olsson, J. (2008) Contextualising the Advocacy Coalition Framework: theorising change in Swedish forest policy. Pages 730-748 | Published online: 06 Nov 2008
22. Capano, G. (2009) Understanding Policy Change as an Epistemological and Theoretical Problem. Pages 7-31 | Published online: 02 Mar 2009.
23. Henry, D., Ingold, K. Et al (2014) Policy Change in Comparative Contexts: Applying the Advocacy Coalition Framework Outside of Western Europe and North America. Pages 299-312 | Published online: 03 Sep 2014
24. Kubler, D. (2011) Understanding policy change with the advocacy coalition framework: an application to Swiss drug policy. Pages 623-641 | Published online: 04 Feb 2011
25. Leifeld, P. (2013) Reconceptualizing Major Policy Change in the Advocacy Coalition Framework: A Discourse Network Analysis of German Pension Politics. First published: 21 February 2013 <https://doi.org/10.1111/psj.12007>
26. Weible, C.M. (2007) An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy. *Journal of Public Administration Research and Theory*. Volume 17, Issue 1, January 2007, Pages 95–117, <https://doi.org/10.1093/jopart/muj015>
27. Sotirov, M., Memmler, M. (2012) The Advocacy Coalition Framework in natural resource policy studies — Recent experiences and further prospects. *Forest Policy and Economics*. Volume 16, March 2012, Pages 51-64
28. Weible C.M., Jenkins-Smith H.C. (2016) The Advocacy Coalition Framework: An Approach for the Comparative Analysis of Contentious Policy Issues. In: Peters B., Zittoun P. (eds) *Contemporary Approaches to Public Policy*. International Series on Public Policy. Palgrave Macmillan, London

29. Gupta, Kuhika. 2014. A comparative policy analysis of coalition strategies: Case studies of nuclear energy and forest management in India. *Journal of Comparative Policy Analysis* 16(4): 356–372.
30. Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, Hank C. Jenkins-Smith, Daniel Nohrstedt, and Adam Douglas Henry. 2011. A quarter century of the advocacy coalition framework: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 39(3): 349–360.
31. Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, Hank C. Jenkins-Smith, Daniel Nohrstedt, and Adam Douglas Henry. 2011. A quarter century of the advocacy coalition framework: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 39(3): 349–360.
32. Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.
33. Weible, Christopher M., Paul A. Sabatier, and Kelly McQueen. 2009. Themes and variations: Taking stock of the advocacy coalition framework. *Policy Studies Journal* 37(1): 121–140.
34. Munro, Geoffrey D., Peter H. Ditto, Lisa K. Lockhart, Angela Fagerlin, Mitchell Gready, and Elizabeth Peterson. 2002. Biased assimilation of sociopolitical arguments: Evaluating the 1996 U.S. Presidential debate. *Basic and Applied Social Psychology* 24(1): 15–26.
35. Nohrstedt, Daniel, and Christopher M. Weible. 2010. The logic of policy change after crisis: Proximity and subsystem interaction. *Risks, Hazards, and Crisis in Public Policy* 1(2): 1–32.
36. Quattrone, George A., and Amos Tversky. 1988. Contrasting rational and psychological analysis of political choice. *American Political Science Review* 82: 719–736.
37. Sabatier, Paul A. 1988. An advocacy coalition model of policy change and the role of policy-oriented learning therein. *Policy Sciences* 21(fall): 129–168.

38. Schlager, Edella, and Christopher M. Weible. 2013. New theories of the policy process. *Policy Studies Journal* 41(3): 389–396.
39. Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.
40. Swedlow, Brendon. 2014. Advancing policy theory with cultural theory: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 41(4): 465–483.
41. Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.
42. Zafonte, Matthew, and Paul A. Sabatier. 2004. Short-term versus long-term coalitions in the policy process: Automotive Pollution Control, 1963–1989. *The Policy Studies Journal* 32(1): 75–107.
43. Simon, Herbert A. 2008. Expert-based information and policy subsystems: A review and synthesis. *Policy Studies Journal* 36(4): 615–635
44. Zafonte, Matthew, and Paul A. Sabatier. 2004. Short-term versus long-term coalitions in the policy process: Automotive Pollution Control, 1963–1989. *The Policy Studies Journal* 32(1): 75–107.
45. Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.
46. Ingold, Karin, and Federic Varone. 2012. Treating policy brokers seriously: Evidence from the climate policy. *Journal of Public Administration Research and Theory* 22(2): 319–346.
47. Mintrom, Michael, and Phillipa Norman. 2009. Policy Entrepreneurship and Policy Change. *Policy Studies Journal* 37(4): 649–667.
48. Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.
49. Baumgartner, F. (2013). Ideas and Policy Change. *Governance*, 26(2), 239–58.

50. Schlager, E. Policy making and collective action: Defining coalitions within the advocacy coalition framework. *Policy Sci* 28, 243–270 (1995). <https://doi.org/10.1007/BF01000289>
51. Fenger, M., Klok, P. Interdependency, beliefs, and coalition behavior: A contribution to the advocacy coalition framework. *Policy Sciences* 34, 157–170 (2001). <https://doi.org/10.1023/A:1010330511419>
52. Chris Elliott & Rodolphe Schlaepfer (2001) The advocacy coalition framework: application to the policy process for the development of forest certification in Sweden, *Journal of European Public Policy*, 8:4, 642-661, DOI: 10.1080/13501760110064438
53. Christopher M. Weible, Paul A. Sabatier (2018) *Theories of the Policy Process*. Edition 4th Edition. First Published 2018 eBook Published 15 May 2018 Pub. location New York Imprint Routledge DOI <https://doi.org/10.4324/9780429494284> Pages 416 pages eBook ISBN 9780429494284 Subjects Politics & International Relations
54. Jonathan J. Pierce, Holly L. Peterson and Katherine C. Hicks, Policy Change: An Advocacy Coalition Framework Perspective, *Policy Studies Journal*, 48, 1, (64-86), (2017).
55. David J. Hess, Cooler coalitions for a warmer planet: A review of political strategies for accelerating energy transitions, *Energy Research & Social Science*, 10.1016/j.erss.2019.101246, 57, (101246), (2019).
56. Young-Jung Kim & Chul-Young Roh (2008) Beyond the Advocacy Coalition Framework in Policy Process, *International Journal of Public Administration*, 31:6, 668-689, DOI: 10.1080/01900690701465384
57. Laura Mae Jacqueline Herzog, *Methods and Cases, Micro-Pollutant Regulation in the River Rhine*, 10.1007/978-3-030-36770-1_3, (47-132), (2020).
58. Matthew C. Nowlin and Thomas M. Rabovsky, A Cultural Theory of Partisanship and Policy Attitudes, *Social Science Quarterly*, 101, 2, (878-892), (2019).

59. Elizabeth A. Koebele, Integrating collaborative governance theory with the Advocacy Coalition Framework, *Journal of Public Policy*, 10.1017/S0143814X18000041, 39, 01, (35-64), (2018).
60. Sotirov, M., Winkel, G. Toward a cognitive theory of shifting coalitions and policy change: linking the advocacy coalition framework and cultural theory. *Policy Sci* 49, 125–154 (2016). <https://doi.org/10.1007/s11077-015-9235-8>
61. Dudley, Geoffrey, and Jeremy Richardson. 1999. Competing advocacy coalitions and the process of ‘frame reflection’: A longitudinal analysis of EU steel policy. *Journal of European Public Policy* 6(2): 225–248.
62. Ripberger, Joseph T. Kuhika Gupta, Caral L. Silva, and Hank C. Jenkins-Smith. 2014. “Cultural theory and the measurement of deep core beliefs within the advocacy coalition framework.” *Policy Studies Journal* 42(4): 509–527.
63. Swedlow, Brendon. 2014. Advancing policy theory with cultural theory: An introduction to the special issue. *Policy Studies Journal* 41(4): 465–483.
64. Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512
65. ¹Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to
66. collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512.
67. ¹ Gupta, Kuhika. 2012. Comparative public policy: Using the comparative method to advance our understanding of the policy process. *Policy Studies Journal* 40(s1): 11–26.
68. ¹ Elgin, Dallas, and Christopher M. Weible. 2013. Stakeholder analysis of Colorado climate and energy issues using policy analytical capacity and the advocacy coalition framework. *Review of Policy Research* 30(1): 116–134.

69. Dudley, Geoffrey, and Jeremy Richardson. 1999. Competing advocacy coalitions and the process of 'frame reflection': A longitudinal analysis of EU steel policy. *Journal of European Public Policy* 6(2): 225–248.
70. Leach, William D., Christopher M. Weible, Scott R. Vince, Saba N. Siddiki, and John Calanni. 2013. Fostering learning in collaborative partnerships: Evidence from marine aquaculture in the United States. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 24(3): 591–622.
71. Leach, William D., and Paul A. Sabatier. 2005. To trust an adversary: Integrating rational and psychological models of collaborative policymaking. *American Political Science Review* 99(4): 491–503.
72. Larsen, Jakob Bjerg, Karsten Vrangbaek, and Janine M. Traulsen. 2006. Advocacy coalitions and pharmacy policy in Denmark. *Social Science and Medicine* 63(1): 212–224.
73. Schlager, Edella, and Christopher M. Weible. 2013. New theories of the policy process. *Policy Studies Journal* 41(3): 389–396.
74. Scott, Ian. 2012. Analyzing advocacy issues in Asia. *Administration & Society* 44(6s): 4–12.
75. Weible, Christopher M. 2005. Beliefs and policy influence: An advocacy coalition approach to policy networks. *Political Research Quarterly* 58(3): 461–477.
76. Meijerink, Sander. 2005. Understanding policy stability and change: The interplay of advocacy coalitions and epistemic communities, windows of opportunity, and Dutch Coastal Flooding Policy 1945–2003. *Journal of European Public Policy* 12(6): 1060–1077.
77. Larsen, Jakob Bjerg, Karsten Vrangbaek, and Janine M. Traulsen. 2006. Advocacy coalitions and pharmacy policy in Denmark. *Social Science and Medicine* 63(1): 212–224.

78. Elliott C. and Rodolphe Schlaepfer. 2001. The advocacy coalition framework: Application to the policy process for the development of forest certification in Sweden. *Journal of European Public Policy* 8(4): 642–661.
79. Heikkila, Tanya, and Andrea K. Gerlak. 2013. Building a conceptual approach to collective learning: Lessons for public policy scholars. *Policy Studies Journal* 40(3): 484–512.
80. Jungtinių tautų narkotikų kontrolės mechanizmas ir naujausios narkotikų politikos tendencijos dėl disponavimo narkotikais savo reikmėms pasaulyje bei Lietuvoje. Internetinis šaltinis: <http://teise.org/wp-content/uploads/2017/03/Lankauskas-JT-narkotiku-kontrolė-studija.pdf>
81. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS NUTARIMAS DĖL NACIONALINĖS NARKOTIKŲ KONTROLĖS IR NARKOMANIJOS PREVENCIJOS 2010–2016 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO. Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.385362/asr>
82. ES kovos su narkotikais strategija (2013-2020) Internetinis šaltinis: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG1229\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG1229(01)&from=GA)
83. Kanapių auginimas (2014) Internetinis šaltinis: https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/verslas/nelinksmas_laikais_kanapes_grizta/
84. Kanapių legalizavimo ypatumai. Internetinis šaltinis: <https://www.vrk.lt/statiniai/puslapiai/n/rinkimai/20000319/kandvl.htm-88257.htm>
85. Internetinis šaltinis: <https://www.delfi.lt/grynas/gyvenimas/lietuvoje-legalizuoti-trys-nauji-maisto-produktai.d?id=64240260>
86. Kanapių legalizavimo klausimas. Internetinis šaltinis: https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/verslas/nelinksmas_laikais_kanapes_grizta_print.1

87. LIETUVOS RESPUBLIKOS PLUOŠTINIŲ KANAPIŲ ĮSTATYMO NR. XII-336 2, 3, 4, 6, 9 IR 10 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a3c9aa819a7211e58856802eb9fdffa1?jfwid=-gjagubvs3>
88. Lietuvos respublikos seimo narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija papildomo komiteto i š v a d o s dėl lietuvos respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto xp-2605(2) Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=9dzqnu3ha&documentId=TAIS.340976&category=TAK>
89. Lietuvos respublikos seimo narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija papildomo komiteto i š v a d o s dėl lietuvos respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto xp-2605(2) Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=9dzqnu3ha&documentId=TAIS.340976&category=TAK>
90. Lietuvos Respublikos seimo biudžeto ir finansų komiteta papildomo komiteto i š v a d o s dėl lietuvos respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (nr.xp-2605(2)) internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalactprint/lt?jfwid=9dzqnu3ha&documentid=tais.355689&category=tak>
91. Jungtinių tautų narkotikų kontrolės mechanizmai ir naujausios narkotikų politikos tendencijos dėl disponavimo narkotikais savo reikmėms pasaulyje bei Lietuvoje. Internetinis šaltinis: <http://teise.org/wp-content/uploads/2017/03/Lankauskas-JT-narkotiku-kontrolė-studija.pdf>
92. Narkotikų kontrolės departamentas: kanapės nėra lengvieji narkotikai. Internetinis šaltinis: <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/247315/narkotiku-kontrolės-departamentas-kanapės-nera-lengvieji-narkotikai>

93. Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymo nr. Xii-336 2 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=j4afydah&documentId=6f27e130245711e9b246d9cc49389932&category=TAK>
- 94.¹ Lietuvos Respublikos seimo narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija papildomo komiteto išvados Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tak/tais.341008?jfwid=f4nne6vfe>
95. Lietuvos Respublikos seimo narkomanijos ir alkoholizmo prevencijos komisija papildomo komiteto išvados Internetinis šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tak/tais.341008?jfwid=f4nne6vfe>
- 96.¹ Keli šimtai žmonių prie Seimo reikalavo dekriminalizuoti kanapių laikymą Internetinis šaltinis: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/170358/keli-simtai-zmoniu-prie-seimo-reikalavo-dekriminalizuoti-kanapiu-laikyma>
97. Puoštinių kanapių įteisiniu Lietuvoje susidomėjo ir žinomi žmonės: kanapes legalizuotų jau šiandien internetinis šaltinis: <http://m.technologijos.lt/text/cat/373/article/S-74676>

SUMMARY

In 2013 Lithuania was left the only country in EU, which did not legalize cannabis in any form at all. The same year, for the first time cannabis for manufacturing purposes was legalized.

The law legalizing medical cannabis in Lithuania did not enter into force until the 1 st of May, 2019. Before the vote, Member of the Seimas Mykolas Majauskas, who proposed the amendment, called on the members of the Seimas to make a historic decision and help seriously ill patients. The liberal Aušrinė Armonaitė also spoke in favor of the amendment: "It is really crucial to have this legalization. If people who need help used to turn to specialists in Germany and Austria, they will be able to do it in Lithuania from now on. ”

The political process of legalizing cannabis in Lithuania is a key object of this research. The aim of the study is to trace the process of legalization of cannabis in Lithuania, identifying the main factors or conditions that led to a political consensus to legalize the use of cannabis for medical purposes.

In order to answer the main question of the research - *what factors and conditions allowed to legalize cannabis use in Lithuania*, the process tracking method is used. The analysis covers the period from accession to the European Union in 2004 (it is assumed that national policies should be similar in certain respects) to 2019.

The research is based on the theoretical model formulated by Sabatier, which is considered by the scientific community to be one of the most suitable for examining the political processes.

The main objectives of the work are:

1. To analyze the political process of legalizing medical cannabis from 2004 to 2019, based on the Paul Sabatier the Advocacy Coalition Framework (ACF), a highly influential approach to public policy that has been adopted in the United States and many other developed countries,;
2. Identify the main factors and conditions that have led to the legalization of cannabis.

Although the work revealed a number of conditions and factors that helped to legalize cannabis use in Lithuania, it did not reveal the causal link - whether these aspects were really the cornerstones that led to the consequence - legalization. This could only be determined with a quantitative study. The work allowed for a deeper understanding of the Lithuanian case, delving into the processes and conditions, but the place of this case in a broader context is unclear.

The decriminalization of cannabis and why it was done so late would be understood by comparing Lithuania with other countries - what conditions existed in some countries when cannabis was decriminalized - which conditions overlapped and which differed. A comparative approach to this issue, involving more countries, could be an interesting aspect for further research on this issue.